

De opkomst van multiplex *Euroscop* binnen het Tilburgse bioscooplandschap

Mirjam Opdam

3868028

Universiteit Utrecht

Masterscriptie

Masteropleiding Film- en Televisiewetenschap

Begeleider: Kathleen Lotze

22-04-2014

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Probleemstelling	1
Definities	2
Kenmerken van multiplexen	3
Kader en methode	4
Hoofdstukindeling	7
Hoofdstuk 1: De multiplexontwikkeling in Nederland in 1995 – 2012	8
Internationale context	8
De Nederlandse multiplexmarkt	9
Locatie van multiplexen	11
Aanbod van multiplexen	12
Bioscoopbezoek en omzet	14
Hoofdstuk 2: De rol van gemeente Tilburg ten aanzien van de vestiging van <i>Euroscop</i>	16
Eerste plannen: locatiebepaling en partij Kinopolis	16
Positieve en negatieve reacties	18
Milieueffectrapportage	19
Masterplan Stappegoor en partij Utopia	21
Partij Euroscop en kritiek Minerva	22
Hoofdstuk 3: Het bioscooplandschap in Tilburg in 1995 – 2012	25
Profiel Tilburg	25
Bioscopen in Tilburg in 1995 – 2012	26
Ontwikkeling bioscoopaanbod en bioscoopbezoek	28
Het succes van <i>Euroscop</i>	31
Conclusie	34
Bibliografie	37
Bijlagen	
Bijlage 1: Lijst met gemeentestukken Tilburg	42
Bijlage 2: Interview met Viktor Okkerse (manager van <i>Euroscop</i>)	44

Inleiding

Bioscoopbezoek in Nederland zit in de lift. Dit blijkt uit het meest recente jaarverslag van de NVB (Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten) en NVF (Nederlandse Vereniging van Filmdistributeurs). Met 30,6 miljoen bezoeken in totaal en gemiddeld 1,8 bezoeken (per persoon) per jaar deden de Nederlandse bioscopen het in 2012 beter dan alle voorgaande jaren, gezien over een periode van ongeveer dertig jaar.¹ Een opvallende ontwikkeling met betrekking tot de statistieken is dat er in de laatste twintig jaar een afname van het aantal bioscopen en tegelijkertijd een toename van het aantal filmdoeken is geweest. Waar Nederland in 1992 nog 175 bioscopen en 418 doeken telde, waren er in 2012 139 bioscopen en 639 doeken. Door de jaren heen zijn er daarmee steeds meer grote bioscopen in Nederland gekomen. De afname van het aantal bioscoopgebouwen en de toename van het aantal filmdoeken in combinatie met toenemende bezoekerscijfers is een internationale ontwikkeling en is onder andere toe te schrijven aan de opkomst van multiplexbioscopen.²

Probleemstelling

Bestudering van de top 50 Nederlandse steden qua bioscoopbezoek in de diverse jaarverslagen van de NVB en NVF leert dat Tilburg de laatste jaren een grote groei wat betreft het aantal bioscoopbezoeken heeft doorgemaakt. In 2000 was de stad goed voor de veertiende plek in de top 50 Nederlandse steden qua bezoek, terwijl de stad in 2012 maar liefst op de vierde plek te vinden was. Het totaal aantal bezoeken is toegenomen van 393.000 in 2000 tot 1.090.000 in 2012 en het aantal doeken is in deze periode gegroeid van tien naar twintig.³ Oftewel, in relatief korte tijd is het aantal bioscoopdoeken in de stad verdubbeld en het aantal bioscoopbezoeken zelfs verdriedubbeld. De opening van de multiplexbioscoop *Euroscop* aan de rand van de stad in juni 2008 heeft hier ongetwijfeld mee te maken.

Naar aanleiding van deze interessante ontdekking wordt in deze scriptie de bioscoopcultuur van Tilburg onder de loep genomen en wordt geprobeerd de enorme groei van de laatste jaren te verklaren. Vanwege het feit dat de eerste multiplexen in Nederland in 1995 zijn ontstaan, is dit onderzoek gericht op de periode 1995 – 2012. De onderzoeksvraag luidt als volgt: Welke rol speelt multiplexbioscoop *Euroscop* binnen het veranderde Tilburgse bioscooplandschap in de periode 1995 – 2012?

---

¹ Nederlandse Federatie voor de Cinematografie (NFC), *Jaarverslag 2001* (Amsterdam: 2002), p. 27 en Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten (NVB) en Nederlandse Vereniging van Filmdistributeurs (NVF), *Jaarverslag 2012* (Amsterdam: 2013), p. 30.

² Phil Hubbard, "Screen-shifting: Consumption, 'Riskless Risks' and the Changing Geographies of Cinema," *Environment and Planning* 34 (2002), p. 1248.

³ NVB en NVF, *Jaarverslag 2012*, p. 34.

Om antwoord te kunnen geven op deze vraag moet er ten eerste aandacht worden besteed aan de opkomst van multiplexen in Nederland tussen 1995 en 2012, waarbij Nederland tevens in een internationale context wordt geplaatst. Ten tweede moet er worden gekeken naar de totstandkoming van multiplex *Euroscop* in Tilburg en de rol die de gemeente hierbij heeft gespeeld. Tot slot dient het bioscooplandschap van Tilburg uitgebreid onder de loep genomen te worden, met in het bijzonder aandacht voor de effecten die multiplex *Euroscop* op de bioscoopcultuur van de stad heeft gehad.

Definities

Met het begrip bioscooplandschap wordt bedoeld op de typen bioscopen die in een gebied te vinden zijn. In de jaarverslagen van de NVB en NVF wordt een onderscheid gemaakt tussen (commerciële) bioscopen en filmhuizen/filmtheaters.⁴ Dit onderscheid is gebaseerd op het type bedrijf en het type aanbod. Over het algemeen zijn bioscopen bedrijven met winstoogmerk ('profit') die de grote, commerciële filmtitels vertonen, terwijl filmhuizen/filmtheaters zonder winstoogmerk ('non-profit') kleinere titels afkomstig uit het arthousecircuit vertonen.⁵ Binnen deze categorieën zijn vervolgens ook nog verschillende typen te onderscheiden: filmtheaters zijn onder te verdelen in typen A, B of C⁶ en binnen (commerciële) bioscopen kunnen de 'reguliere' bioscoop (soms ook wel aangeduid met 'cityplex'), de multiplex (acht tot zestien zalen) en de megaplex (zestien zalen of meer) worden herkend.⁷ Tot slot zijn er nog overige bioscoopcategorieën te onderscheiden, zoals de seksbioscoop en de drive-inbioscoop, maar deze zijn niet of nauwelijks in Nederland te vinden.⁸

De multiplexbioscoop dient niet verward te worden met de multiscreenbioscoop of inbouwbioscoop. Dit zijn bioscopen die oorspronkelijk gebouwd waren met één filmzaal die vervolgens werden opgesplitst in meerdere kleinere zalen.⁹ Vanaf 1971 waren deze multiscreens, met meestal drie of vier schermen, sterk in opkomst in Nederland. De multiscreenontwikkeling zorgde evenals de multiplexontwikkeling voor een toename van het aantal doeken, maar een grote stijging in de bezoekersaantallen bleef hierbij uit.¹⁰ Een verklaring die hiervoor wordt gegeven is het feit dat de gebouwen oorspronkelijk niet bedoeld waren om meerdere bioscoopzalen te huisvesten waardoor de kwaliteit van het

---

⁴ Bijvoorbeeld NVB en NVF, *Jaarverslag 2012*, p. 30.

⁵ Associatie van Nederlandse Filmtheaters (ANF) en Nederlandse Federatie voor de Cinematografie (NFC), *Handreiking Filmtheaters en Cultuurbeleid* (Den Haag: VNG Uitgeverij, 2001), pp. 11-12.

⁶ A-filmtheaters zijn de grote filmtheaters met twee of meer zalen die dagelijks films vertonen, B-filmtheaters zijn middelgrote filmtheaters met één zaal waar dagelijks films vertoond worden en C-filmtheaters zijn kleine filmtheaters die veelal niet over een eigen zaal beschikken (maar ondergebracht zijn in bijvoorbeeld een school of cultureel centrum) en waar een paar dagen per week of incidenteel films worden vertoond.

⁷ ANF en NFC, *Handreiking Filmtheaters en Cultuurbeleid*, p. 12.

⁸ Karel Dibbets, *Bioskoopketens in Nederland: Economische concentratie en geografische spreiding van een bedrijfstak, 1928-1977* (Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 1980), p. 17.

⁹ Ibidem, p. 17.

¹⁰ Ibidem, p. 27.

beeld, het geluid en/of de stoelen vaak niet optimaal waren.¹¹ Een ander ongewenst gevolg dat op kon treden was dat de multiscreen een soort labyrint werd door de komst van extra gangen en foyers.¹²

De definitie multiplex kent in de literatuur geen eenduidige betekenis. Stuart Hanson geeft aan dat de term multiplex door de Amerikaanse bioscoopketen National Amusements in het leven is geroepen om een nieuwe generatie speciaal gebouwde bioscopen met meerdere schermfaciliteiten te omschrijven.¹³ In tegenstelling tot gerenoveerde traditionele bioscopen met twee of drie schermen (ofwel de multiscreens), werden deze nieuwere bioscopen gekenmerkt door een hoge technologische kwaliteit, goede parkeergelegenheid, gecomputeriseerde kaartverkoop en winkel- en eetgelegenheden. Hanson geeft aan dat volgens deze definitie 's werelds eerste multiplexbioscoop *Metro Plaza* in Kansas was, een bioscoop met vier schermen die in 1966 opende. Voor de recentere periode (vanaf 1985) hanteert Hanson echter de ondergrens van acht tot tien schermen om een multiplex aan te duiden. Phil Hubbard omschrijft de multiplex vervolgens als een speciaal gebouwd ('purpose-built') bioscoopgebouw met minimaal vijf schermen, maar meestal tien tot vijftien, die de bezoekers een ruime keuze aan films biedt.¹⁴ Megaplexen worden door Hubbard gedefinieerd als bioscopen met meer dan twintig schermen.

In de jaarverslagen van de NVB en NVF is tevens een omschrijving van het begrip opgenomen. Hierin wordt vermeld dat de in Europa gangbare definitie van een multiplex een bioscoop met acht tot zestien zalen is en dat een bioscoop met zestien zalen of meer een megaplex wordt genoemd.¹⁵ Ook in het artikel van Judith Thissen wordt deze definitie ondersteund.¹⁶ Aangezien de focus in mijn onderzoek sterk op Nederland ligt, zal in deze scriptie dan ook de definitie van de NVB en NVF worden gehanteerd.

Kenmerken van multiplexen

Met name in Engeland heeft de opkomst van multiplexbioscopen een flinke stimulans voor de bioscoopcultuur kunnen bewerkstelligen.¹⁷ Naast dat de slechtlopende bezoekerscijfers uit het slop werden gehaald, ontstond er ook een soort nieuwe bioscoopervaring waarbij de multiplex een complete avond (of zelfs dag) vermaak aan

---

¹¹ Stuart Hanson, "Sub-Dividing and Falling, and the Lessons from the USA: 1960s-1984," in: *From Silent Screen to Multi-Screen: A History of Cinema Exhibition in Britain since 1896* (Manchester: Manchester University Press, 2007), pp. 121-122.

¹² Bernard Hulsman, "Een monster kruipt het plein op; De zegeningen van de megabioscoop," *NRC Handelsblad*, 29 maart 1996.

¹³ Stuart Hanson, "Spoilt for Choice? Multiplexes in the 90s," in: Robert Murphy (ed.) *British Cinema of the 90s* (Londen: BFI Publishing, 2002), p. 48.

¹⁴ Hubbard, *Screen-shifting*, p. 1239.

¹⁵ NVB en NVF, *Jaarverslag 2012*, p. 37.

¹⁶ Judith Thissen, "The Historical Dynamics of Film Exhibition in the Netherlands," working paper. Franse vertaling "Les dynamiques historiques de l'exploitation des films en sale aux Pays Bas," in: Laurent Creton en Kira Kitsopanidou (eds.) *Les salles de cinéma: Enjeux, défis et perspectives* (Parijs: Armand Colin, 2013), pp. 37-51.

¹⁷ Stuart Hanson, "The Multiplex Revolution: 1985-present," in: *From Silent Screen to Multi-screen. A History of Cinema Exhibition in Britain since 1896* (Manchester: Manchester University Press, 2007), pp. 162-163.

haar bezoekers wilde bieden. Dit werd onder andere gedaan door een ruime keuze aan films en speeltijden te bieden en door de aanwezigheid van winkel- en horecagelegenheden.¹⁸ Multiplexen weten voornamelijk publiek te trekken met de 'blockbusters' die worden vertoond.¹⁹

Een kenmerk van multiplexbioscopen dat door zowel Hanson als Hubbard wordt benadrukt, is dat deze in Amerika en Engeland over het algemeen op locaties buiten de steden werden gevestigd.²⁰ Deze zogenaamde 'out of town'-locaties betroffen onbewerkte stukken (landbouw)grond met veel ruimte, waar gemakkelijker dan in stadscentra grote bioscoopgebouwen met veel parkeerplekken opgetrokken konden worden. De multiplexen gingen veelal gepaard met andere voorzieningen, zoals winkels, casino's en eetgelegenheden. Door de ligging nabij snelwegen en een hoge mate van bereikbaarheid trokken deze bioscopen een groot publiek uit de wijde regio aan. De multiplexen in Amerika en Engeland vormden daarmee dus een duidelijke breuk met traditionele bioscopen die van oudsher in stadscentra (afgezien van de Amerikaanse drive-inbioscopen) waren gevestigd.

Voor de Nederlandse situatie ligt dit echter anders. Nederland is tenslotte een kleiner land en beschikt over minder onbebouwde grond dan landen als Engeland of Amerika. Nederland beschikt bovendien over een andere mentaliteit dan de genoemde landen, wat bijvoorbeeld blijkt uit het feit dat de ontwikkeling van grote winkelcentra (de zogeheten 'malls') buiten de steden, weinig tot niet aanwezig is.²¹ In ons land zien we dan ook dat de bestaande multiplexbioscopen allemaal in steden zijn gevestigd. Wat wel vaak voorkomt, en zoals ook het geval is bij *Euroscop* in Tilburg, is dat deze bioscopen aan randen van steden, en daarmee niet in de stadscentra, zijn gevestigd.

Kader en methode

Met dit scriptieonderzoek bevind ik mij in een onderzoeksgebied dat onder de noemer New Cinema History geplaatst kan worden. Binnen deze stroming, die zijn oorsprong heeft in de New Film History van de jaren tachtig, wordt gebroken met de traditionele vorm van filmgeschiedschrijving waarbij vooral de films en de makers centraal staan en wordt juist meer gekeken naar de bioscopen en het filmpubliek.²² Richard Maltby betoogt dat filmstudies van oudsher voornamelijk filmanalyses zijn, die hun oorsprong kennen in de kunstgeschiedenis en de literatuurstudies. New Cinema History betreft daarentegen meer sociaal-cultureel en economisch onderzoek, waarbij er ook aandacht is voor

---

¹⁸ Stuart Hanson, "A 'Glittering Landmark for a 21st Century Entertainment Centre': The History of The Point Multiplex Cinema in Milton Keynes", *Historical Journal of Film, Radio and Television* 33:2 (2013), pp. 270-288.

¹⁹ Hubbard, *Screen-shifting*, pp. 1253-1254.

²⁰ Hanson, *Spoilt for Choice*, pp. 49-50 en Hubbard, *Screen-shifting*, p. 1240.

²¹ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

²² Richard Maltby, "New Cinema Histories," in: Richard Maltby, Daniel Biltereyst en Philippe Meers (eds.) *Explorations in New Cinema History: Approaches and Case Studies* (Chichester: Blackwell Publishing Ltd., 2011), pp. 3-4.

geografie. De benadering komt voort uit het eerdere New Film History, waarbij er ook al afstand werd genomen van film als belangrijkste analyseobject en film geplaatst werd binnen de context van productie, distributie, vertoning en receptie.²³ New Cinema History onderscheidt zich doordat de focus ligt op bioscopen en bioscoopbezoek. Dit type onderzoek geschiedt voornamelijk middels primaire bronnen die onder andere uit archieven worden verkregen, zoals brieven, contracten en rapporten, en wordt waar nodig ondersteund door cijfermatig materiaal en/of mondelinge bronnen ('oral history').²⁴ Hiermee verschilt de New Cinema History wezenlijk van traditionele filmgeschiedschrijving, waar sprake was van tekstuele interpretaties aan de hand van structuralistische en psychoanalytische theorieën.²⁵ New Cinema History is gemoeid met sociale vraagstukken en daarmee vooral gericht op de context waarin films vertoond worden. Hieraan ten grondslag ligt het idee dat de betekenis van bioscoop/filmbezoek in de eerste plaats bepaald wordt door het feit dat het een sociale aangelegenheid is (en niet door de film die bekeken wordt).²⁶ Het type bioscoop en de locatie waar deze zich bevindt zijn daarbij belangrijke factoren en sturend voor de bioscoopervaring van het publiek.

Geografie is een van de thema's waar binnen de New Cinema History aandacht voor wordt gevraagd. Robert C. Allen, naast Maltby een van de voornaamste wetenschappers binnen New Cinema History, beargumenteert dat filmstudies van oudsher teveel gericht zijn op de grote steden en te weinig op kleinere steden en de periferie.²⁷ Met de Verenigde Staten als voorbeeld wijst hij op het feit dat er geen nationale bioscoopcultuur bestaat, maar dat er juist wezenlijke verschillen wat betreft het bioscoopaanbod, -bezoek en -publiek zijn tussen verschillende regio's, plaatsen of zelfs stadsdelen. Door Judith Thissen, André van der Velden en Thunnis van Oort wordt betoogd dat het ook in een klein land als Nederland, waar het bioscoopbezoek in vergelijking met andere (West-Europese) landen een stuk lager ligt, interessant is om op regionale en lokale schaal onderzoek te verrichten. Zij stellen dat filmintegratie in de maatschappij altijd een lokaal specifieke component kent, waardoor lokaal en regionaal vergelijkend onderzoek noodzakelijk is alvorens conclusies te trekken op landelijk niveau.²⁸

---

²³ Thomas Elsaesser, "De vroege filmgeschiedenis: tijd voor case studies of voor een geheel andere aanpak?," *Jaarboek Mediageschiedenis* 8 (1997), p. 34.

²⁴ Ivo Blom en Wanda Strauven, "Cinema in context: Het einde van filmstudies?," *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 9:2 (2006), pp. 6-9.

²⁵ Richard Maltby, "On the Prospect of Writing Cinema History from Below," *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 9:2 (2006), p. 76.

²⁶ *Ibidem*, p. 85.

²⁷ Robert C. Allen, "Decentering Historical Audience Studies: A Modest Proposal," in: Kathryn Fuller-Seeley (ed.) *Hollywood in the Neighborhood: Historical Case Studies of Local Moviegoing* (Berkeley: University of California Press, 2008), pp. 20-21.

²⁸ Judith Thissen, André van der Velden en Thunnis van Oort, "Over de eigenheid van de Nederlandse filmcultuur," *Leidschrift. Verleden in beeld. Geschiedenis en mythe in film* 24:3 (2009), pp. 111-130.

Een van de benaderingen waar binnen de New Cinema History voor wordt gepleit, is onderzoek middels microgeschiedenissen waarbij ontwikkelingen op lokaal niveau centraal staan.²⁹ Het streven is hierbij niet om een allesomvattende filmgeschiedenis te creëren, maar juist om kleinschalige filmgeschiedenissen te construeren. Voorbeelden van dergelijk onderzoek binnen New Cinema History zijn het in kaart brengen van de geschiedenis van een specifieke bioscoop of het bioscoopbezoek in een bepaalde plaats of regio. De resultaten van onderzoek op microniveau kunnen vervolgens gebruikt worden om bevindingen op macroniveau te ondersteunen, dan wel te nuanceren.³⁰ Daarmee is iedere microgeschiedenis eigenlijk te beschouwen als een puzzelstukje van het grotere geheel. Volgens Maltby valt er nog genoeg micro-onderzoek te verrichten op het gebied van bioscopen en bioscooppubliek.³¹ William Uricchio geeft aan dat onderzoek middels microgeschiedenissen voor Nederland in het bijzonder relevant is, omdat er wat betreft filmgeschiedenis, en in bredere zin mediageschiedenis, nog weinig onderzoek is gedaan.³² Volgens Judith Thissen vond er de laatste jaren binnen de filmwetenschap een verschuiving plaats richting de sociale filmgeschiedschrijving waardoor er steeds meer interesse is voor vertoningscontexten en historisch receptieonderzoek, maar is er nog altijd een hoop onderzoek te verrichten.³³

In het kader van deze scriptie is er een lokaal onderzoek verricht naar de bioscoopcultuur van Tilburg. Op basis van archiefonderzoek en cijfermatig materiaal is er een microgeschiedenis van de bioscoopcultuur van Tilburg in de periode 1995 – 2012 geconstrueerd, waarbij er in het bijzonder aandacht is voor de multiplex *Euroscop*. Vanwege de kleinschaligheid biedt deze benadering de mogelijkheid om de multiplexontwikkeling gedetailleerd te bespreken. Met dit onderzoek wordt er bovendien licht geworpen op een gebied buiten de Randstad, waar tot nu toe nog weinig onderzoek naar is gedaan.

De informatie voor dit onderzoek is uit diverse bronnen verkregen. Naast algemeen literatuuronderzoek over multiplexen was het verrichten van empirisch onderzoek noodzakelijk, omdat er tot nu toe nauwelijks geschreven is over de multiplexontwikkeling in Nederland. Om te beginnen zijn de jaarverslagen van de NVB en NVF in de periode 1995 – 2012 gebruikt om cijfermatig materiaal te verkrijgen over zowel Nederland als geheel als Tilburg in het bijzonder. Cijfers met betrekking tot het aantal bioscopen, aantal stoelen, aantal doeken en aantal bezoeken zijn voor de achtereenvolgende jaren op een rij gezet en met elkaar in verband gebracht. Om ontwikkelingen duidelijk weer te geven, zijn deze in veel gevallen tot een tabel of grafiek

---

²⁹ Maltby, *On the prospect*, pp. 85-86.

³⁰ Ibidem, p. 86.

³¹ Ibidem, p. 91.

³² William Uricchio, "Filmgeschiedenis in het fin de siècle," *Jaarboek Mediageschiedenis* 8 (1997), pp. 24-26.

³³ Judith Thissen, "Filmgeschiedenis tussen cultuur en economie," *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 13:2 (2010), p. 7.

verwerkt. De jaarrapporten zijn tevens gebruikt om een overzicht van het aantal multiplexbioscopen in Nederland en aanvullende informatie zoals de openingsdata en de grootte van de bioscopen te geven. In lijn met de New Cinema History-benadering is het geografische element van belang in dit onderzoek, door met behulp van Google Maps op kaart te tonen waar de multiplexbioscopen in Nederland en de bioscopen in Tilburg zijn gevestigd. Voor de multiplexontwikkeling in Tilburg werd de informatie verkregen uit diverse gemeentestukken van gemeente Tilburg, bestaande uit besluiten van het college van B&W (burgemeesters en wethouders), commissiebesluiten en raadsbesluiten (zie bijlage 1). Na deze in chronologische volgorde te hebben gezet, ontstond er een beeld van de besluitvorming rondom de multiplex en de procedures en actoren die hierbij van belang waren. Lokale persberichten, met name afkomstig uit *Brabants Dagblad*, gaven aanvullende informatie over dit proces en waren, samen met de online database Cinema Context, tevens bruikbare bronnen voor de openingen en sluitingen van de diverse bioscopen die Tilburg in de onderzoeksperiode kende. Diverse onderzoeksrapporten gaven inzicht in het Tilburgse bioscooplandschap, de multiplexplannen voor de stad en/of de multiplexontwikkeling elders in Europa. Om specifiek meer over de visie en het beleid van multiplex Euroscop te weten te komen, is er tot slot een interview met manager Viktor Okkerse afgenomen (zie bijlage 2).

Hoofdstukindeling

Alvorens het bioscooplandschap van Tilburg onder de loep te nemen, begint deze scriptie met een hoofdstuk waarin de opkomst van multiplexbioscopen vanaf 1995 in Nederland wordt omschreven. Aan de hand van gegevens uit de jaarrapporten van de NVB en NVF wordt getoond waar en wanneer de multiplexbioscopen in Nederland zijn gevestigd en in hoeverre dit zichtbaar is in de ontwikkeling van de bioscoopbezoekersaantallen. In het tweede hoofdstuk wordt vervolgens aandacht besteed aan de vestiging van multiplex *Euroscop* in Tilburg, waarbij de rol van de gemeente centraal staat. Hierbij wordt er aandacht geschonken aan het verloop van de besluitvorming en de verschillende actoren die daarbij van belang waren. Dit wordt gedaan aan de hand van diverse rapporten, besluiten van het college van B&W, commissiebesluiten en raadsbesluiten van de gemeente Tilburg. Het derde hoofdstuk dient tenslotte om het bioscooplandschap van Tilburg in de periode 1995 – 2012 in beeld te brengen. Naast dat er aan de hand van gemeentelijke gegevens een profiel van de stad Tilburg wordt geschetst, wordt er licht geworpen op de ontwikkeling van het bioscoopaanbod en de bezoekersaantallen in de genoemde periode. In dit hoofdstuk worden ook de effecten van de opening van multiplex *Euroscop* in Tilburg besproken.

Hoofdstuk 1: De multiplexontwikkeling in Nederland in 1995 – 2012

In dit hoofdstuk wordt de Nederlandse multiplexmarkt in beeld gebracht door aandacht te besteden aan de openingsdata, geografische spreiding, vestigingsplaatsen en het type aanbod. Bovendien wordt er gekeken naar het aandeel van multiplexen wat betreft het aantal doeken, de bezoekersaantallen de bioscoopomzet op de totale Nederlandse bioscoopmarkt. Hiermee wordt er licht geworpen op de multiplexontwikkeling in Nederland waar tot nu toe nauwelijks over geschreven is in de literatuur. Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag is aandacht voor de Nederlandse situatie noodzakelijk, omdat er op die manier een context ontstaat voor de bevindingen in Tilburg.

Internationale context

Zoals in de inleiding al naar voren kwam, leidde de ombouw van monoscreens naar multiscreens in de jaren zeventig niet tot de gewenste stijging in de bezoekersaantallen. In Engeland en de Verenigde Staten beseften bioscoopeigenaren dat de kwaliteit, het comfort en het technologische aspect naar een hoger niveau getild moesten worden om op die manier meer bezoekers te trekken.³⁴ In de jaren tachtig ontstonden elders in Europa dan ook de eerste multiplexbioscopen die ruimer waren opgezet, meer doeken telden dan de multiscreens en die wel een stijging in de bezoekerscijfers wisten te bewerkstelligen.

De multiplexontwikkeling kende in Nederland een betrekkelijk late start. Dit is niet geheel verrassend wanneer men beseft dat Nederland altijd al een achterstandspositie ten opzichte van de rest van (West-)Europa heeft gehad wat betreft het aantal bioscopen en bezoekersaantallen.³⁵ De Nederlandse bioscoopmarkt wordt bijvoorbeeld vaak getypeerd als een met een doekentekort en de bezoekerscijfers in ons land liggen beduidend lager dan in de buurlanden. Verklaringen hiervoor kunnen worden gevonden in de Verzuiling, het calvinistische karakter en de daarmee gepaard gaande huiselijkheid, klassenverschillen en het feit dat de Nederlandse filmproductie lange tijd niet succesvol was.³⁶ Met de eerste multiplexopeningen in 1995 liep Nederland behoorlijk achter op andere West-Europese landen. Ter vergelijking; in 1980 opende in Stockholm het *Svensk Filmindustri's Filmstaden Complex* (elf zalen, later uitgebreid tot vijftien), in 1982 *Decascoop* (tien zalen) in Gent en in 1985 *The Point* (tien zalen) in Milton Keynes

---

³⁴ Hanson, *Sub-Dividing and Falling*, p. 128.

³⁵ Thissen, *Historical Dynamics*, p. 37.

³⁶ Ibidem, pp. 40-44.

(Engeland).³⁷ In België werden in 1988 (Brussel) en 1993 (Antwerpen) door de Kinopolis Group zelfs al megaplexen geopend met respectievelijk 25 en 24 zalen. Waar Nederland (halverwege) 1998 nog maar drie multiplexen kende, telde België er vijftien, Duitsland 52 en Engeland maar liefst 96.³⁸

De Nederlandse multiplexmarkt

In april 1995 opende Nederlands eerste multiplex, te weten *Pathé Scheveningen* (acht zalen) in Den Haag. In november van dat jaar volgde *Pathé Groningen* (negen zalen). *Pathé Eindhoven* en *Movie Palace* (tegenwoordig *Utopolis*) Zoetermeer volgden in 1998. Vanaf 2000 heeft er pas een duidelijke groei plaatsgevonden, waarbij er in redelijk korte tijd grotere complexen werden geopend in onder meer Amsterdam (*Pathé Arena* met veertien zalen en *Pathé de Munt* met dertien zalen), Enschede (*Cinestar Wolff* met tien zalen) en Rotterdam (*Pathé de Kuip* met veertien zalen). Tabel 1.1 toont het totale aanbod van achttien multiplexbioscopen dat Nederland rijk is, in chronologische volgorde van opening. Op dit moment is *Pathé Arena* in Amsterdam de grootste met veertien zalen en 3250 stoelen. Naar verwacht wordt in 2015 in Utrecht de grootste bioscoop van Nederland geopend, met vijftien zalen en 3500 stoelen.³⁹ Nederland kent vooralsnog geen megaplexen.

Tabel 1.1: Multiplexbioscopen in Nederland, in volgorde van opening

Naam	Plaats	Doeken	Opening
Pathé Scheveningen	Den Haag	8	April 1995
Pathé Groningen	Groningen	9	November 1995
Pathé Eindhoven	Eindhoven	8	Juni 1998
Movie Palace (tegenwoordig Utopolis Zoetermeer)	Zoetermeer	8	November 1998
Pathé Arena	Amsterdam	14	April 2000
Wolff Cinestar	Enschede	10	Juli 2000
Pathé de Munt	Amsterdam	13	November 2000
Pathé de Kuip	Rotterdam	14	Oktober 2002
Foroxity Filmarena	Sittard	8	Oktober 2002
Grand Théâtre (tegenwoordig JT Amersfoort)	Amersfoort	8	December 1989 (vanaf 2002 multiplex)
CineMec	Ede	9	December 1999 (vanaf 2003 multiplex)
Utopolis Almere	Almere	8	November 2004
MustSee (tegenwoordig Wolff Groningen)	Groningen	10	Juli 2006
Pathé Spuimarkt	Den Haag	9	April 2008
Euroscop	Tilburg	12	Juni 2008
Pathé Haarlem	Haarlem	8	Juli 2011
CineMeerse	Hoofddorp	8	April 2012
Pathé Amersfoort	Amersfoort	8	Oktober 2012
Totaal: 18		172	

Bron: NVB/NVF jaarverslagen 1995 t/m 2012

³⁷ Hanson, *Glittering Landmark*, p. 270.

³⁸ "Multiplexes in Europe – number of sites," Media Salles European Cinema Yearbook 1998, bekeken op 15 maart 2014, <http://www.mediasalles.it/yearb98/multicom.htm>.

³⁹ "Utrecht heeft in 2015 megabios op Jaarbeursterrein," RTV Utrecht, bekeken op 13 maart 2014, <http://www.rtvutrecht.nl/nieuws/1021886/>.

De groei van het aantal multiplexbioscopen is opvallend in het kader van de gehele Nederlandse bioscoopmarkt, aangezien er bij andere bioscooptypen geen sprake is geweest van een dergelijke toename. Het aantal reguliere bioscopen is tussen 1997⁴⁰ en 2012 namelijk gedaald van 152 naar 125 en het aantal filmhuizen is in deze periode ongeveer gelijk gebleven met respectievelijk 33 en 34.⁴¹

Bioscoopketen Pathé is al jarenlang de grootste speler op de Nederlandse bioscoopmarkt. Hoewel de keten in 2012 met 22 bioscopen een aandeel van 'slechts' 15,8% van de Nederlandse bioscopen bezat, is het aandeel in zowel het bioscoopbezoek als de recette erg groot, met respectievelijk 44,2% en 45,1%.⁴² Als het gaat om multiplexen is het aandeel van Pathé een stuk groter, zoals blijkt uit tabel 1.1. Met negen bioscopen bezit de keten maar liefst 50% van het multiplexaanbod in Nederland.

De geografische spreiding van de multiplexen is in figuur 1.1 in kaart gebracht. Hier is te zien dat de meeste multiplexen in het westen en het midden van het land gevestigd zijn. Geografische 'uitschieters' zijn Groningen, Enschede en Sittard, en in mindere mate Eindhoven en Tilburg. Een aantal steden bevatten twee multiplexen; namelijk Amersfoort, Amsterdam, Den Haag en Groningen.⁴³

Figuur 1.1: Geografische spreiding van multiplexbioscopen in Nederland

⁴⁰ Cijfers wat betreft filmhuizen zijn in de jaarverslagen van de NVB en NVF pas vanaf 1997 bekend.

⁴¹ NFC, *Jaarverslag 1997*, p. 29 en NVB en NVF, *Jaarverslag 2012*, p. 30.

⁴² NVB en NVF, *Jaarverslag 2012*, p. 36.

⁴³ Voor Amersfoort en Groningen is dit voor de duidelijkheid met een '2' in de kaart aangegeven.

Bron: Google Maps

Locatie van multiplexen

Multiplexbioscopen doken met name in Engeland en Amerika op in suburbane gebieden. Vaak waren dit behoorlijk afgelegen buitengebieden waar op de tekentafel nieuwe steden of wijken werden ontworpen en waar er als gevolg van een toestroom van inwoners ook een vraag naar winkel- en amusementsvoorzieningen ontstond. Binnen deze context werden er grote complexen opgetrokken waarin naast een bioscoop ook winkelveorzieningen, horeca en andere amusementsfaciliteiten onder één dak werden gehuisvest.⁴⁴ Deze Engelse en Amerikaanse multiplexen die in de jaren tachtig opkwamen waren sterk verbonden met processen als suburbanisatie en de toenemende mobiliteit van mensen door de populariteit van de automobiel.

In Nederland is deze 'out of town'-beweging een stuk minder aan de orde. Zoals tabel 1.1 al aantoonde, zijn alle Nederlandse multiplexen in steden gevestigd. Om een beter beeld van de precieze vestigingsplaatsen te krijgen, is met behulp van Google Maps vastgesteld of de bioscopen binnen of buiten het centrum zijn gesitueerd.⁴⁵ De resultaten staan in tabel 1.2 en hierin is te zien dat exact de helft (negen) van de multiplexen in de binnenstad is gevestigd en de andere helft dus aan de rand van een stad te vinden is. Uit de tabel blijkt tevens dat bij de vier steden waar twee multiplexen gevestigd zijn, de een in het centrum en de ander buiten het centrum is gesitueerd.

Tabel 1.2: De vestigingsplaatsen van multiplexbioscopen in Nederland

Naam	Plaats	Doeken	Stoelen	Locatie
Pathé Arena	Amsterdam	14	3250	Buiten het centrum
Pathé de Kuip	Rotterdam	14	2746	Buiten het centrum
Pathé de Munt	Amsterdam	13	2415	Centrum
Euroscop	Tilburg	12	2515	Buiten het centrum
Wolff Cinestar	Enschede	10	2750	Buiten het centrum
Wolff Groningen	Groningen	10	1884	Buiten het centrum
CineMec	Ede	9	2399	Buiten het centrum
Pathé Spuimarkt	Den Haag	9	2353	Centrum
Pathé Groningen	Groningen	9	1669	Centrum
Utopolis Almere	Almere	8	2244	Centrum
Pathé Scheveningen	Den Haag	8	2164	Buiten het centrum
Pathé Eindhoven	Eindhoven	8	1957	Centrum
Foroxity Filmarena	Sittard	8	1936	Buiten het centrum
Pathé Amersfoort	Amersfoort	8	1717	Buiten het centrum
JT Amersfoort	Amersfoort	8	1296	Centrum
Pathé Haarlem	Haarlem	8	1277	Centrum
Utopolis Zoetermeer	Zoetermeer	8	1248	Centrum
CineMeerse	Hoofddorp	8	1117	Centrum
Totaal: 18		172	36937	

Bron: NVB/NVF jaarverslagen 1995 t/m 2012 en Google Maps

Bij veel van de multiplexen buiten het centrum zijn tevens andere faciliteiten te vinden, zoals horeca en winkelveorzieningen, maar van inbedding in 'malls' naar Engelse

⁴⁴ Hanson, *Glittering Landmark*, pp. 270-272.

⁴⁵ Stadscentra werden hierbij herkend aan een concentratie van winkel- en horecagelegenheden, een nabijgelegen (centraal) station en in sommige gevallen een stadsring waarmee het centrum wordt afgebakend.

en Amerikaanse maatstaven is nergens sprake. Een eventuele uitzondering hierop vormt *Utopolis Almere*, die als enige bioscoop in een winkelcentrum (met de naam *Citymall Almere*) gevestigd is. Dit winkelcentrum is wel in het stadscentrum gesitueerd en daarmee dus niet vergelijkbaar met de Engelse en Amerikaanse 'malls'. Verder is in tabel 1.2 te zien dat grotere multiplexen zich over het algemeen meer buiten het centrum bevinden en de kleinere juist in het centrum. Dit is niet verwonderlijk en bovendien gemakkelijk te verklaren doordat de locaties buiten de stad nu eenmaal over meer ruimte en goedkopere grond beschikken, waardoor grotere complexen kunnen worden opgetrokken.

Uit onderzoek naar de Engelse situatie blijkt dat multiplexen buiten de stadscentra een grotere regionale aantrekkingskracht kennen dan multiplexen in stadscentra.⁴⁶ Hoewel de bioscopen vaak ook goed te bereiken zijn met het openbaar vervoer, blijken de multiplexen aan de stadsrand voornamelijk per auto te worden bezocht. Dit kan verklaard worden doordat deze bioscopen vrijwel altijd, zo ook in de Nederlandse situatie, in de nabijheid van een snelweg gesitueerd zijn en bovendien over voldoende parkeervoorzieningen beschikken. Uit onderzoek voor de Nederlandse situatie blijkt dat deze multiplexen juist vanwege de ligging een nieuw bioscooppubliek aan kunnen boren dat voorheen weinig tot niet naar de bioscoop ging; namelijk ouderen en gezinnen met jonge kinderen.⁴⁷ Vanwege de vermeende onveiligheid, de drukte en het lastige en dure parkeren in de binnenstad zouden deze groepen eerder geneigd zijn om een bioscoop buiten het stadscentrum te bezoeken.

Aanbod van multiplexen

Wat betreft de aanbodzijde staan multiplexen voornamelijk bekend om de commerciële films en de 'blockbusters'.⁴⁸ Filmdistributeurs spelen hierbij een belangrijke rol, aangezien zij grote filmtitels het liefst in grote bioscopen programmeren waar zij het meeste publiek kunnen trekken.⁴⁹ Natuurlijk zijn er hierin ook uitzonderingen, zoals het 'PAC-concept' (Pathé Alternative Cinema) van Pathé waarbinnen de meer arthouse-georiënteerde titels worden vertoond en waarmee de keten naar eigen zeggen "inspeelt op de groeiende behoefte naar kwaliteitsfilms".⁵⁰ Dit concept is niet beperkt tot de multiplexen van Pathé, maar wordt ook aangeboden in reguliere bioscopen van de keten. Overigens lijkt dit niet ten koste van de filmhuizen te gaan, aangezien het aantal filmhuisdoeken in de loop der jaren tevens behoorlijk is gestegen; namelijk van 55 doeken in 1997 naar 99 in 2012.⁵¹

---

⁴⁶ Alan Collins, Chris Hand en Andrew Ryder, "The Lure of the Multiplex? The Interplay of Time, Distance and Cinema Attendance," *Environment and Planning A* 37:3 (2005), pp. 494-495.

⁴⁷ ZKA Markt & Beleid, *Verkenning bioscoopplannen Tilburg e.o.* (Breda, 1998), p. 4.

⁴⁸ Hubbard, *Screen-shifting*, pp. 1253-1254.

⁴⁹ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

⁵⁰ "PAC," Pathé, bekeken op 15 maart 2014, <http://www.pathe.nl/special/pac>.

⁵¹ NFC, *Jaarverslag 2000*, p. 27 en NVB en NVF, *Jaarverslag 2012*, p. 30.

Naast filmvertoning kunnen multiplexen ruimte bieden aan andere activiteiten. Sommige locaties worden bijvoorbeeld ook voor bedrijfsdoeleinden gebruikt. Zo functioneert *CineMec* in Ede niet alleen als bioscoop maar ook als congrescentrum⁵² en vinden er in *Euroscop* in Tilburg regelmatig lezingen en zelfs onderwijscolleges (van hogeschool Fontys) plaats.⁵³ Daarnaast bieden veel multiplexen regelmatig 'alternative content' aan; andere vormen van amusement die in een bioscoopsetting worden getoond.⁵⁴ Dit betreft onder andere sportwedstrijden en opera-, theater- en balletvoorstellingen die, al dan niet live, worden uitgezonden. Viktor Okkerse, manager van *Euroscop*, geeft aan dat dit in het geval van *Euroscop* geen hoofdactiviteit van de bioscoop betreft – in eerste instantie draait het om de films – maar dat dergelijke concepten wel gunstig kunnen zijn om op die manier een nieuw publiek naar de bioscoop te trekken.⁵⁵

Meer dan eens wordt gevreesd dat de opening van een nieuwe multiplex een doodsteek zou betekenen voor de bestaande bioscopen in een (binnen)stad.⁵⁶ Het gebeurt regelmatig dat kleinere en verouderde bioscopen in binnensteden worden gesloten ten tijde van de opening van een multiplex. Vaak gaat het dan om bioscopen die vóór de komst van een multiplex al amper het hoofd boven water konden houden en/of opgaan in de grote nieuwbouwbioscoop.⁵⁷ Een deel van de multiplexen in Nederland betreft daarmee dus 'vervangend aanbod'. Dit wordt ondersteund door de eerdergenoemde daling van het totaal aantal bioscoopgebouwen. Een aantal voorbeelden zijn de sluitingen van *Forum* in Sittard (1992), *City* in Groningen (1996) en *Lumière* in Enschede (2000), die in dezelfde jaren plaatsvonden als de opening van een multiplex in de betreffende stad.⁵⁸ In sommige gevallen daarentegen kennen de bezoekerscijfers voor de binnenstad na de opening van een multiplex in eerste instantie een daling, maar weten zij daarna weer aan te trekken en soms zelfs boven de originele waardes uit te komen.⁵⁹ Een verklaring die hiervoor kan worden genoemd is dat de bestaande bioscopen worden opgeknapt om zich op die manier sterker te profileren en de concurrentiepositie te versterken. Bioscoop *Camera* in Groningen kreeg bijvoorbeeld een jaar na de opening van multiplex *Pathé Groningen* (in 1995) met een omzetsdaling van 30% te maken, maar wist zich na renovatie het daaropvolgende jaar te herstellen met een groei in de omzet van 38%.⁶⁰

---

⁵² "Congres," Cinemec, bekeken op 18 maart 2014, <http://zakelijk.cinemec.nl>.

⁵³ "Business," Euroscop, bekeken op 18 maart 2014, <http://business.euroscop.nl>.

⁵⁴ Walt Husak, "Economic and Other Considerations for Digital Cinema," *Signal Processing: Image Communication* 19:9 (2004), p. 922.

⁵⁵ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

⁵⁶ Hanson, *Sub-Dividing and Falling*, pp. 159-160.

⁵⁷ Bernard Hulsman, "Een monster kruipt het plein op; De zegeningen van de megabioscoop," *NRC Handelsblad*, 29 maart 1996.

⁵⁸ Vastgesteld via Cinema Context (www.cinemacontext.nl).

⁵⁹ ZKA Markt & Beleid, *Verkenning bioscoopplannen Tilburg e.o.*, p. 16.

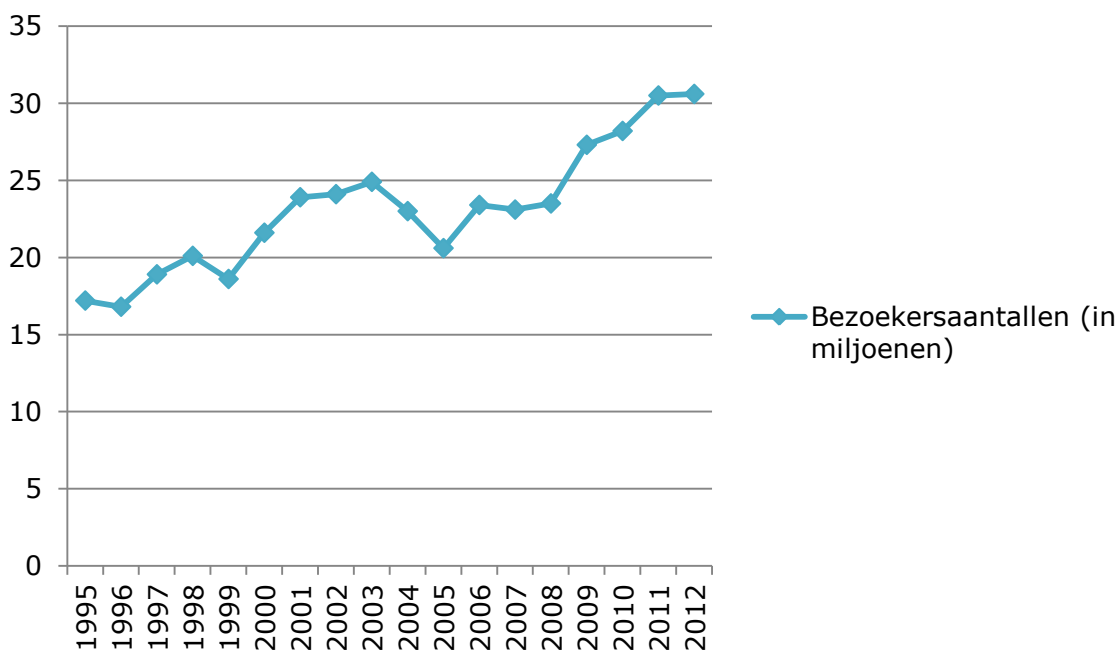
⁶⁰ *Ibidem*, p. 12.

Bioscoopbezoek en omzet

In figuur 1.2 is te zien dat het bioscoopbezoek in Nederland tussen 1995 en 2012 flink is gestegen. Met 17,2 miljoen bezoeken in 1995 en 30,6 miljoen in 2012 is er een stijging van maar liefst 77,9% geweest.⁶¹ Hoewel hierbij ook andere factoren van belang zijn, zoals releases van kaskrakers en de opleving van de Nederlandse film aan het einde van de jaren negentig⁶², illustreren de volgende cijfers dat de multiplexbioscopen een steeds grotere rol op de Nederlandse bioscoopmarkt hebben verworven. In 2002 was 6,2% van het aantal bioscopen en 17,1% van het aantal doeken voor rekening van multiplexbioscopen. In 2012 bedroegen multiplexen 12,9% van de bioscoopgebouwen en 26,9% van de doeken. De groei van het multiplexaandeel in het aantal doeken is opgenomen in figuur 1.3. Verder wordt uit cijfers wat betreft het bioscoopbezoek en de bioscoopomzet tevens de groei in het aandeel van de multiplex duidelijk. Waar multiplexen in 2002 nog verantwoordelijk waren voor 23,2% van de totale bioscoopbezoeken en 24,4% van de bruto recette in Nederland, waren deze percentages in 2012 toegenomen tot respectievelijk 38,5% en 38,4%.

Figuur 1.2: Bioscoopbezoek in Nederland in 1995 – 2012

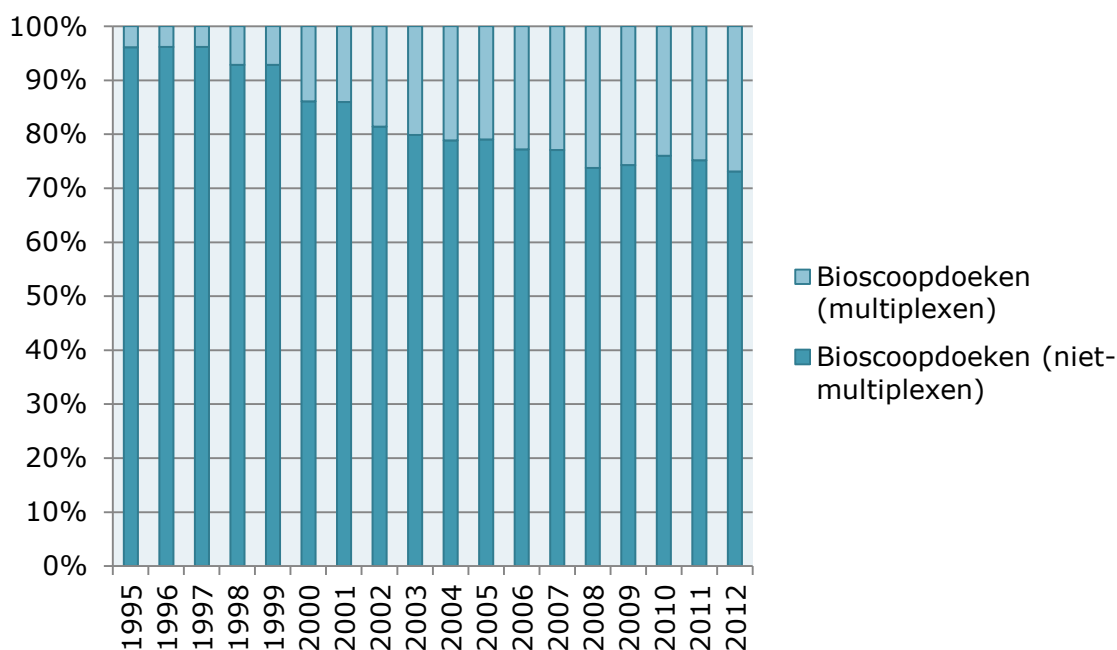

Bron: NVB/NVF jaarverslagen 1995 t/m 2012

⁶¹ Ten aanzien van de dip in 2005 wordt door de NVB verklaard dat deze hoogstwaarschijnlijk het gevolg is van minder grote publieksfilms ten opzichte van andere jaren en de opkomst en populariteit van het downloaden van films. NVB en NVF, *Jaarverslag 2005*, p. 19.

⁶² Miriam van de Kamp, "Majors en de Nederlandse speelfilm, 1990-2005: Van ondergeschoven kindje naar kerstkraker," *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 13:2 (2010), p. 115.

Figuur 1.3: Aandeel multiplexen van bioscoopdoeken in Nederland in 1995 – 2012

Bron: NVB/NVF jaarverslagen 1995 t/m 2012

Hoewel de ontwikkeling in Nederland relatief gezien laat op gang is gekomen, blijkt de multiplexbioscoop een steeds grotere speler te zijn geworden op de Nederlandse bioscoopmarkt. Nederlandse multiplexen zijn voornamelijk gevestigd in steden in het midden en westen van het land, waarbij zij de helft van de keren in de binnenstad te vinden zijn. Als gevolg van de toename in het aantal multiplexbioscopen en -doeken, blijken de multiplexen ook een steeds belangrijker deel uit te maken van het bioscoopbezoek en de bioscoopomzet in Nederland. In de volgende hoofdstukken wordt gekeken hoe de multiplexopkomst in Tilburg vorm heeft gekregen en welke effecten dit heeft gehad op het bioscooplandschap van de stad.

Hoofdstuk 2: De rol van gemeente Tilburg ten aanzien van de vestiging van *Euroscoop*

Aan de opening van *Euroscoop* te Tilburg in juni 2008 is heel wat voorafgegaan. Een grondige analyse van de besluiten van het college van B&W, de commissiebesluiten en de raadsbesluiten van gemeente Tilburg leert dat de plannen voor de multiplex al van het einde van de jaren negentig dateren. In de loop der jaren zijn er allerlei procedures geweest en zijn diverse onderzoeksrapporten, bestemmingsplannen en ontwerpplannen de revue gepasseerd alvorens te kunnen beginnen met het bouwen van de bioscoop. Dit is niet geheel zonder slag of stoot verlopen. In dit hoofdstuk wordt een chronologisch beeld gegeven van dit procesverloop en wordt duidelijk in welke mate de gemeente betrokken is geweest bij de vestiging van *Euroscoop*. Dit geeft een indruk van hoe de totstandkoming van een Nederlandse perifeer gelegen multiplex in zijn werk gaat en welke actoren, procedures en discussiepunten hierbij van belang zijn.

Eerste plannen: locatiebepaling en partij Kinopolis

In november 1998 is er in opdracht van de gemeente een marktonderzoek uitgevoerd naar het bioscooplandschap en bioscoopbezoek in Tilburg, met als doel te bepalen of de vestiging van een multiplexbioscoop gunstig zou zijn voor de stad (en omgeving). Er werd geconcludeerd dat het bioscoopaanbod in Tilburg opmerkelijk laag lag in vergelijking met andere steden.⁶³ Op basis van literatuur en ervaringscijfers van multiplexen in andere steden⁶⁴ werd aangenomen dat de komst van een multiplex tot een verruiming van het bioscoopaanbod en een stijging in de bezoekersaantallen zou leiden.⁶⁵

In het rapport werden bovendien aan de hand van voorspellingscijfers drie mogelijke vestigingslocaties onderzocht: de Stationszone, de Beekse Bergen en Stappegoor (zie figuur 2.1). Vanwege de verwachte hoge bezoekerscijfers, de ligging aan de stadsrand, de bereikbaarheid vanaf de snelweg en de link met de binnenstad werd Stappegoor als meest geschikte locatie geacht.⁶⁶ Beperkingen van de Stationszone betroffen voornamelijk de hoge mate van concurrentie voor de bestaande binnenstadbioscopen en de verwachte toename van het autoverkeer in de binnenstad. Voor de Beekse Bergen werden als nadelen genoemd dat de locatie op grotere afstand van zowel de snelweg als de Tilburgse binnenstad is gelegen, waardoor het geen zichtlocatie betreft en de link met de binnenstad verloren zou gaan.

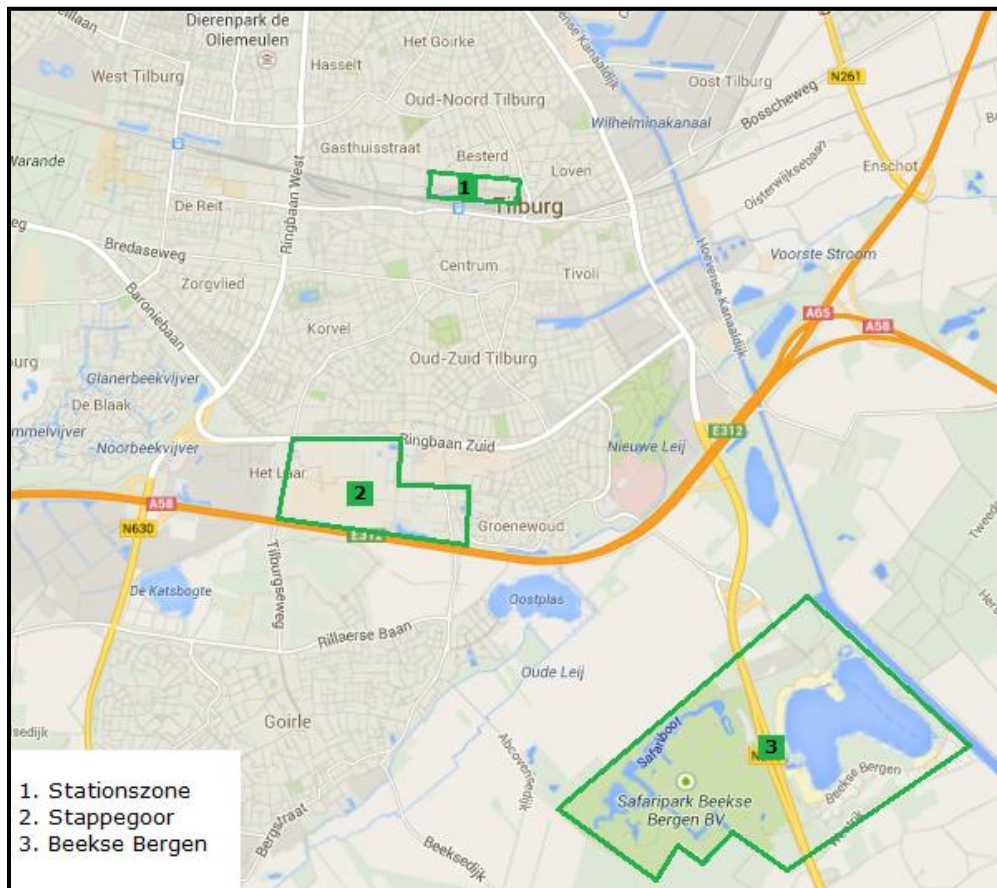
⁶³ Hierbij werd Tilburg vergeleken met zowel andere steden in Noord-Brabant als met steden van vergelijkbare omvang (Groningen en Enschede).

⁶⁴ De steden Antwerpen, Brussel, Gent, Maastricht en Metz werden als voorbeeld gebruikt. Maastricht kende geen multiplex, maar wel een Pathé-bioscoop met 6 zalen die in 1994 werd geopend.

⁶⁵ ZKA Markt & Beleid, *Verkenning bioscoopplannen Tilburg e.o.*, p. 16.

⁶⁶ Ibidem, pp. 23-24.

Figuur 2.1: De drie vestigingslocaties voor de multiplex in Tilburg

Bron: Google Maps

Stappegoor is het gebied ingeklemd tussen de Goirleseweg, Ringbaan-Zuid, Stappegoorseweg en de A58 in het zuiden van Tilburg. Ten tijde van de eerste bioscoopplannen in 1998 waren er al diverse voorzieningen in het gebied te vinden; te weten het Willem II-stadion, kantoren, scholen (hogeschool Fontys en ROC Midden-Brabant), een sportcentrum, tennisvelden, een ijshal, een zwembad en een aantal laagbouwwoonings.⁶⁷ Het midden van het gebied bevatte nog een braakliggend stuk grond (zie figuur 2.2), waar de bioscoop zou moeten komen. Gemeente Tilburg is aan het einde van de jaren negentig begonnen met plannen om het Stappegoorgebied nieuw leven in te blazen.

In 1999 werden de plannen voor een megaplex in Stappegoor met zestien zalen en 5000 stoelen, die jaarlijks zo'n 850.000 bezoekers zou moeten trekken, aan de gemeenteraad voorgelegd. De bioscoop zou geëxploiteerd worden door Kinopolis, de grootste Belgische bioscoopketen met vestigingen in België, Frankrijk, Polen, Spanje en

⁶⁷ Ben P.A. Peters, Marcel C.P. Meeuwissen, en Erik Pieterman, *MER megabioscoop Tilburg* (Deventer: Goudappel Coffeng, 2000), p. 20.

Zwitserland.⁶⁸ In deze fase werd er ook nog gesproken over een beurs- of evenementenlocatie die ofwel in de bioscoop ofwel in een apart gebouw gerealiseerd zou kunnen worden.⁶⁹ In de loop van het proces verdwenen deze plannen vanwege financiële redenen echter naar de achtergrond en werd er ingezet op enkel een bioscoop.

Figuur 2.2: Stappegoor vóór de vestiging van Euroscop met de braakliggende grond (in het midden)

Bron: Gemeente Tilburg, *Masterplan Stappegoor* (Tilburg, 2004).

Positieve en negatieve reacties

Onder de politieke partijen in de gemeente waren de meningen ten aanzien van de plannen verdeeld. VVD was bijzonder enthousiast en zag in de multiplex en de daarmee gepaard gaande aantrekkingskracht binnen Noord-Brabant een buitenkans voor Tilburg. Ook D66 was positief en liet weten geen voorstander te zijn van huisvesting van een dergelijke grootschalige multiplex in de binnenstad. CDA was tevens voorstander van de plannen en zag de komst van een multiplex als toegevoegde waarde voor Tilburg en diens uitgaanscentrum. De partij benadrukte wel het belang van een goede vervoersverbinding tussen Stappegoor en de binnenstad. Ook PvdA was positief en stelde dat de multiplex gepaard zou gaan met een welkome regionale uitstraling en een

⁶⁸ Instituut voor beeldende, audiovisuele en mediakunst, *Ketens/Groepen: Van bioscoop naar place to be voor audiovisueel entertainment* (Gent, 2011), p. 23.

⁶⁹ Gemeente Tilburg, *Commissiebesluit. Mega-bioscoop Stappegoor* (agendapunt nr. 1999 / 030) (Tilburg, 9 juli 1999), p. 1.

positieve aantrekkingskracht. Door de partij werd wel nadrukkelijk gevraagd erop toe te zien dat er geen "lelijke betonnen doos" zou worden neergezet. De partij pleitte bovendien voor een extra afslag vanaf de A58 in de buurt van de bioscoop, om op deze manier de grotere verkeersstroom in goede banen te kunnen leiden.⁷⁰ Tot slot was ook de lokale partij TOP (Tilburgse Ouderen Partij) blij met de vestiging van een multiplex, omdat de jeugd dan veiliger dichtbij huis zou kunnen blijven.

Negatieve geluiden kwamen van GroenLinks en SP. Met name GroenLinks was uitgesproken negatief ten aanzien van een multiplexvestiging in het Stappegoorgebied. Volgens de partij botsten deze plannen met eerdere voornemens van de gemeente waarin onder andere werd ingezet op het terugdringen van de automobiliteit en versterking van de vrijetijdsvoorzieningen in de binnenstad. De partij achtte de perifere locatie ongeschikt voor een bioscoop en vreesde voor de concurrentie voor binnenstadbioscopen. Ook de toenemende verkeersdruk in het gebied en de bijkomende parkeerproblematiek beschouwde GroenLinks als ongewenste ontwikkelingen. SP deelde deze kritische houding en vreesde dat "de kleine gezellige bioscoopjes in de binnenstad door de komst van een multiplex langs de snelweg binnen de kortste keren morsdood" zouden zijn.⁷¹

Bovendien kwam er kritiek vanuit een andere hoek, namelijk van Minerva Bioscopen (tegenwoordig Pathé) die destijds *Cinema Heuvelpoort* exploiteerde. Gelijktijdig met de multiplexplannen liep ook het proces voor een nieuw ontwerpplan voor het Pieter Vreedeplein in het stadscentrum, waarin uitbreiding voor Minerva was opgenomen. In een brief aan de gemeente betoogde de bioscoopketen dat *Cinema Heuvelpoort* zelfs na renovatie te kleinschalig zou zijn om te kunnen concurreren met de nieuwe multiplex in Stappegoor.⁷² Minerva meende dat een nieuw bioscoopcomplex in de binnenstad die bovendien gelijktijdig zou openen met de perifere multiplex de enige manier zou zijn waarop zij konden concurreren. Hoewel de gemeente dit op dit moment in het proces niet kon garanderen, wordt in het volgende hoofdstuk duidelijk dat de twee nieuwbouwbioscopen inderdaad vlak na elkaar zijn geopend.

Milieueffectrapportage

In mei 2000 is vervolgens in opdracht van Kinopolis een milieueffectrapport (MER) opgesteld, wat een noodzakelijke stap is bij plannen voor recreatieve voorzieningen met een jaarlijkse bezoekerscapaciteit van 500.000 of meer.⁷³ In dit rapport werden de

---

⁷⁰ Gezien het streven van Rijkswaterstaat om niet meer dan één afslag per tien kilometer te hebben (tussen afslagen Goirle en Hilvarenbeek zit slechts 4,5 kilometer), de extra kosten en ongewenste extra verkeersstromen richting de binnenstad en Goirle, is deze extra afslag er uiteindelijk niet gekomen.

⁷¹ Gemeente Tilburg, *Raadsbesluit. Voorstel tot vaststelling van het bestemmingsplan "Pieter Vreedeplein e.o."* (Tilburg, 13 maart 2000), p. 32.

⁷² *Ibidem*, p. 7.

⁷³ Gemeente Tilburg, *Raadsbesluit. Voorstel inzake vaststelling van richtlijnen voor het milieueffectrapport megabioscoop* (Tilburg, 29 november 1999), p. 1.

verwachte gevolgen voor het milieu van de voorgenomen bioscoopplannen besproken. Middels twee alternatieven en drie scenario's⁷⁴ werden in dit rapport voorspellingen gedaan wat betreft de gevolgen voor onder andere de bereikbaarheid, verkeersdruk, parkeerbehoefte, geluidshinder en luchtverontreiniging in het gebied.⁷⁵ De conclusie van het rapport luidde dat Stappegoor een geschikte locatie was voor de vestiging van een multiplex en dat er geen sprake zou zijn van dusdanig grote negatieve effecten op het milieu.⁷⁶ Mogelijke problemen die werden voorzien betroffen de verkeerstoename, de bereikbaarheid en de parkeercapaciteit in het gebied. Naar verwacht zouden de meeste bioscoopbezoekers met de auto komen, waardoor de verkeersdruk in het gebied sterk zou toenemen en er vanzelfsprekend meer parkeerplekken nodig zouden zijn. Volgens het rapport zou dit in 'normale situaties' geen problemen opleveren, maar op bepaalde drukke momenten (bijvoorbeeld tijdens de spits) wel tot doorstroom- en parkeerproblemen kunnen leiden. Een betere aansluiting van het gebied op het openbaar vervoernetwerk werd in het rapport daarom als gewenst geacht, om op die manier de autoverkeersdruk wat te verlichten.

Het rapport werd vervolgens aan de gemeente voorgelegd ter goedkeuring, waarbij alle partijen met uitzondering van GroenLinks en SP ermee instemden. De meeste partijen waren te spreken over de gedetailleerdheid van het rapport. GroenLinks en SP beschouwden de komst van een multiplex in Stappegoor sowieso als een negatieve ontwikkeling, maar ook vonden zij dat er in het rapport te gemakkelijk werd omgesprongen met de te verwachten effecten op het milieu en de parkeerproblematiek. Betreffende dit laatste punt kregen zij steun van PvdA en de lokale partij AB (Algemeen Belang).

Hoewel er eind 2000 een bouwvergunning werd verleend aan Kinopolis, bleef het hierna een tijd stil rondom het onderwerp. Tijdens een gemeentelijk overleg in 2002 meldde een wethouder dat de bouwvergunning op verzoek van Kinopolis werd ingetrokken. Vanwege een terugloop in het bioscoopbezoek⁷⁷ had de bioscoopketen aangegeven op kleinere schaal verder te willen. In de lokale pers werden andere redenen genoemd, namelijk de vrees voor een bezwaarprocedure van Minerva en de schuldenlast van Kinopolis ten gevolge van haar snelle expansie in Europa.⁷⁸

---

⁷⁴ Het eerste alternatief betreft enkel een bioscoop en het tweede een combinatie van bioscoop met beursshal. Het eerste scenario betreft het piekmoment in de bioscoop, de tweede de spitsuren op de weg en de derde de 'speciale omstandigheid' (bijvoorbeeld een voetbalwedstrijd in het Willem II-stadion).

⁷⁵ Het is een grotendeels cijfermatig rapport waarbij de cijfers werden gebaseerd op eerdere ervaringen van Kinopolis in andere steden.

⁷⁶ Peters e.a., *MER megabioscoop Tilburg*, pp. 41-54.

⁷⁷ Welke terugloop hiermee wordt bedoeld is niet helemaal duidelijk, aangezien figuur 1.2 in hoofdstuk 1 voor de periode 2000 – 2003 juist een groei qua bezoekersaantallen laat zien. Wel was er in 2002 sprake van een minder grote groei ten opzichte van de voorgaande twee jaren.

⁷⁸ (s.n.) "Tilburg krijgt toch mega-bioscoop," *BN/DeStem*, 16 januari 2004.

Masterplan Stappegoor en partij Utopia

Begin 2004 verscheen het definitieve masterplan van Stappegoor, waarmee de gemeente met name inzette op de functies onderwijs (met ROC Midden-Brabant en hogeschool Fontys) en sport (met het nieuwe sportcomplex T-Kwadraat en een nieuwe ijsbaan), maar waarin er ook ruimte was voor wonen en ontspanning. Ondanks de terugtrekking van Kinopolis bleken de bioscoopplannen niet van de baan te zijn, aangezien er in het masterplan een multiplex met twaalf tot veertien zalen was opgenomen. Een belangrijk uitgangspunt betrof het begrip gebiedsexploitatie, waarmee werd bedoeld dat alle gemeentelijke inkomsten die in het gebied worden gegenereerd ook weer in het gebied worden ingezet. Op die manier zou de gemeente zowel rendabele (zoals woningen) als onrendabele functies (bijvoorbeeld de sportvoorzieningen) in het gebied kwijt kunnen. De multiplex hoort hierbij tot de eerste categorie. Met uitzondering van VVD⁷⁹ stemden alle partijen in met het masterplan. PvdA liet nadrukkelijk weten te spreken te zijn over de keuze voor een kleinere bioscoop, omdat hierdoor de zorgen omtrent de verkeers- en parkeerdruk werden weggenomen.

Na het verschijnen van het masterplan kwam er kritiek vanuit hogeschool Fontys ten aanzien van de multiplexvestiging. De kritiek was nadrukkelijk niet gericht op de functie van de bioscoop, maar op de locatie.⁸⁰ Fontys uitte zorgen over de verwachte grote bezoekersstromen en de gevolgen hiervan voor de sociale veiligheid en de beschikbaarheid van genoeg parkeervoorzieningen in Stappegoor.

Een nieuwe bioscoopexploitant werd gevonden in Utopia, een bedrijf dat in 2002 ontstond na een fusie tussen het Luxemburgse Utopia SA en het Nederlandse Polyfilm BV en bioscopen heeft in Luxemburg, België, Nederland en Frankrijk.⁸¹ In februari 2004 werd er een koopovereenkomst tussen de gemeente en Utopia afgesloten, waarin naar aanleiding van de kritiek van Fontys de locatie van de bioscoop werd gewijzigd.⁸² In het contract was bovendien een parkeervoorziening voor 350 – 400 auto's onder het bioscoopgebouw opgenomen. Verdere procedures betroffen de stedenbouwkundige uitwerking van het masterplan, waarbij Utopia werd uitgenodigd om met initiatieven op het gebied van horeca en winkels te komen die de bioscoop zouden kunnen ondersteunen.⁸³ In deze fase is ook besloten om een nieuwe MER op te stellen, omdat de regels omtrent deze rapporten inmiddels veranderd waren en heeft de gemeente zich beziggehouden met een betere openbaar vervoersaansluiting van Stappegoor.

In maart 2006 ontving de gemeente een brief van Utopia waarin werd gemeld af te zien van de bioscoopvestiging. De reden die hiervoor werd aangegeven was de naar

---

⁷⁹ De partij vond dat de financiële kant van het masterplan onvoldoende uitgewerkt was.

⁸⁰ Gemeente Tilburg, *Raadsbesluit. Voorstel inzake Masterplan Stappegoor* (Tilburg, 26 januari 2004), p. 9.

⁸¹ Instituut voor beeldende, audiovisuele en mediakunst, *Ketens/Groepen*, p. 25.

⁸² Gezien de beperkte vrije ruimte in het gebied, kon dit geen grote verandering worden.

⁸³ Door de gemeente is in deze fase het idee voor een megasportwinkel bij de bioscoop neergelegd, omdat hier in de binnenstad geen ruimte voor was.

beneden bijgestelde investeringen als gevolg van de landelijke daling in het bioscoopbezoek.⁸⁴ Met name door VVD en CDA werd er geschokt gereageerd op dit bericht. De partijen stelden dat de multiplex een belangrijke inkomstenbron zou zijn voor het gebied en zij maakten zich zorgen over de invulling, vooral met het oog op de gebiedsexploitatie. Door de gemeente werd vervolgens besloten om geen proces tegen Utopia te starten. Rechtelijk gezien zou dit namelijk weinig zinvol zijn en gezien het op korte termijn realiseerbare bouwplan wilde de gemeente zo snel mogelijk een oplossing vinden. Twee opties werden hierbij genoemd: het vinden van een andere bereidwillige partij binnen de bioscoopbranche of een alternatieve invulling van de locatie, waarschijnlijk op het gebied van sport.

Partij Euroscoop en kritiek Minerva

De gemeente vond een nieuwe exploitant voor de bioscoop in het Belgische Euroscoop, een keten opgericht door Luc van de Casseye, die voorheen werkzaam was bij Kinopolis en destijds betrokken was bij de megaplexplannen.⁸⁵ In september 2006 werd een koopovereenkomst tussen de gemeente en Euroscoop afgesloten.⁸⁶ Het contract kwam grotendeels overeen met die van Utopia, met als verschil dat er dit keer een bouwverplichting met een boeteclausule van 300.000 euro werd opgenomen, om te voorkomen dat een partij zich nogmaals zou terugtrekken.

In 2007 verschenen er wederom bezwaren uit de hoek van Minerva, die een aantal maanden later de nieuwbouwbioscoop *MustSee* in het centrum zou openen. Volgens de bioscoopketen zou er in Tilburg geen ruimte zijn voor twee megabioscopen en zou één bioscoop uiteindelijk ten onder gaan.⁸⁷ Minerva verwees hierbij naar de situatie in Eindhoven, waar twee bioscopen moesten sluiten na de opening van een Pathé-multiplex. De keten liet weten een procedure tegen de gemeente aan te spannen.⁸⁸ De gemeente reageerde hier verrast op, aangezien er ten tijde van het masterplan geen bezwaren aangaande de vestiging van een multiplex werden gemaakt. Zoals eerder in dit hoofdstuk bleek, is er in het vroegste stadium wel kritiek geuit, maar dit betrof meer het eigen complex en diens concurrentiepositie en was niet gericht om de komst van de perifere multiplex te voorkómen.

Naar aanleiding van de bezwaren zijn er vervolgens in opdracht van zowel Minerva als Euroscoop onderzoeksrapporten verschenen betreffende de komst van een multiplex in Stappegoor.⁸⁹ In het rapport van Minerva werd geconcludeerd dat dit dramatische gevolgen voor de bestaande bioscopen in Tilburg zou hebben en dat geen enkele

---

⁸⁴ Zoals in hoofdstuk 1 al duidelijk werd, kende 2005 inderdaad een behoorlijk dip in de bezoekerscijfers.

⁸⁵ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

⁸⁶ Gemeente Tilburg, *Besluit college B&W. Megabioscoop Stappegoor* (Tilburg, 19 september 2006), p. 1.

⁸⁷ Marten van de Wier, "Groot, groter, grootst is de nieuwste megabioscoop," *Trouw*, 11 april 2008.

⁸⁸ Gemeente Tilburg, *Commissiebesluit. Rondvraag wethouder Janssen* (Tilburg, 7 mei 2007), p. 2.

⁸⁹ Gemeente Tilburg, *Commissiebesluit. Bespreking bioscooprapporten Minerva en Euroscoop* (Tilburg, 11 juni 2007), p. 1.

bioscoop zou kunnen overleven vanwege de verwachte hoge bezoekerscijfers van de perifere multiplex. In het rapport van Euroscoop werd daarentegen juist geconcludeerd dat er wel degelijk markt was voor een multiplex in Stappegoor, aangezien het stoelenaanbod in Tilburg ongeveer de helft lager lag dan in vergelijkbare studentensteden als Enschede, Groningen en Eindhoven. De rapporten werden in de gemeenteraad besproken, waarbij ook drie respondenten van Euroscoop⁹⁰ aanwezig waren.⁹¹ Het rapport van Euroscoop werd betrouwbaarder geacht dan die van Minerva, wegens overeenkomstige cijfers en conclusies met het eerdere onderzoeksrapport uit 1998. GroenLinks en SP bleven als enige partijen sceptisch ten opzichte van de cijfers en voorspellingen in het rapport van Euroscoop. Luc van de Casseye lichtte toe ervaring te hebben met 38 bioscoopcomplexen⁹² waarbij er vaker vooraf twijfels werden geuit. De situaties bleken echter eigenlijk altijd hetzelfde te verlopen; vernieuwing van het aanbod zorgt voor een stijging in de bioscoopbezoekcijfers.

Door de wethouder werd geconcludeerd dat, ondanks het bezwaar van Minerva, het standpunt van de gemeente onveranderd zou blijven en dat er geen twijfels bestonden over de komst van twee grote bioscopen in de stad.⁹³ Uit het procesverloop van de voorgaande jaren, waarbij de raad tweemaal eerder instemde met de multiplexplannen en er tweemaal eerder een bouwvergunning werd verleend, bleek de komst van een multiplex immers gewenst te zijn. Minerva heeft de zaak dan ook niet gewonnen en Euroscoop heeft, ondanks vertraging, in 2008 de multiplex kunnen openen.

Na de opening in juni 2008 kwam de bioscoop amper nog ter sprake binnen gemeentelijke overleggen. Een punt waar wel nog aandacht aan werd besteed, is de aankoop van de parkeergarage onder de bioscoop door de gemeente. Dit bood voor de gemeente voordelen qua beheer, inrichting en op financieel vlak. De bioscoopgarage is hiermee samengevoegd met de parkeergarage van het sportcomplex T-Kwadraat en zwembad Stappegoor en bevat in totaal 860 plekken.⁹⁴ De gemeente stelde hier een laag parkeerbedrag in van één euro per keer.

Tot slot is Euroscoop momenteel verwickeld in een zaak tegen de gemeente betreffende de vestiging van een megasupermarkt in het Stappegoorgebied.⁹⁵ De bioscoop heeft geen bezwaar tegen de komst van een dergelijke supermarkt, maar

---

⁹⁰ Te weten mevrouw Spijker (advocaat van Euroscoop), de heer Smok (opsteller van het rapport) en de heer Van de Casseye (initiatiefnemer en eigenaar van Euroscoop).

⁹¹ De gemeente kreeg op het laatste moment (de avond voor de vergadering) het verzoek van Euroscoop om de bespreking bij te wonen. Minerva werd op de valreep ook nog uitgenodigd, maar was niet bij de vergadering aanwezig.

⁹² Hierbij gaat het zowel om bioscopen van Euroscoop als Kinopolis. Waar Euroscoop enkel bioscopen heeft in België en Nederland, heeft Kinopolis vestigingen in België, Frankrijk, Polen, Spanje en Zwitserland.

⁹³ Gemeente Tilburg, *Commissiebesluit. Bespreking bioscooprapporten Minerva en Euroscoop*, pp. 3-4.

⁹⁴ Gemeente Tilburg, *Commissiebesluit. Raadsnotitie inzake parkeren Stappegoor: aankoop bioscoopgarage en hoogte gebruikerstarieven* (Tilburg, 8 september 2008), p. 1.

⁹⁵ Gemeente Tilburg, *Besluit college B&W. Stappegoor en de drie rapporten over de mogelijke effecten van een XL Supermarkt* (Tilburg, 18 september 2012).

vreest wel voor de eigen bereikbaarheid en met name het aanbod van voldoende parkeerplekken, die in de huidige situatie al regelmatig tekortschieten.⁹⁶ Door de rechter is vastgesteld dat Euroscop hier gegronde redenen voor heeft en in het ontwerpplan moeten dan ook extra parkeerplekken worden opgenomen.

Al met al blijkt gemeente Tilburg een belangrijke rol te hebben gespeeld ten aanzien van de vestiging van *Euroscop*. De totstandkoming van de perifeer gelegen multiplex betrof een langlopend traject van zo'n tien jaar waarin diverse procedures werden uitgevoerd en bespreking en goedkeuring door de raad vereisten. Bezwaren afkomstig van politieke partijen GroenLinks en SP en hogeschool Fontys en bioscoopketen Minerva tezamen met het feit dat er met drie verschillende bioscoopexploitanten is onderhandeld, zorgden ervoor dat de opening van de multiplex in Stappegoor langer op zich laten wachten dan aanvankelijk werd gedacht. Het primaire bronmateriaal uit het gemeentearchief bleek een vruchtbare bron om het proces tot de vestiging van de multiplex te reconstrueren en om inzicht te krijgen in de daarbij van belang zijnde actoren en procedures. In het volgende hoofdstuk worden de effecten van de multiplexvestiging op de Tilburgse bioscoopcultuur besproken.

---

⁹⁶ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

Hoofdstuk 3: Het bioscooplandschap in Tilburg in 1995 – 2012

In dit hoofdstuk wordt het Tilburgse bioscooplandschap in de periode 1995 – 2012 onder de loep genomen aan de hand van gemeentelijke gegevens van de stad, de aanwezige bioscopen en de ontwikkelingen wat betreft het bioscoopaanbod en de bezoekersaantallen. In het bijzonder is er aandacht voor de effecten die de opening van multiplex *Euroscop* in 2008 op de Tilburgse bioscoopcultuur heeft gehad. Op deze manier worden de multiplexvestiging en het veranderde bioscooplandschap van Tilburg tussen 1995 en 2012 met elkaar in verband gebracht.

Profiel Tilburg

Tilburg is ontstaan door aan elkaar gegroeide dorpen en heeft door de textielindustrie de status van stad verworven. Hierdoor werd de stad ook wel met 'textielstad' of 'wolstad' aangeduid.⁹⁷ Met de verdwijning van de textielindustrie in de jaren zestig en de aanwezigheid van onder andere de Universiteit van Tilburg en Fontys hogescholen, wordt Tilburg tegenwoordig vooral als een studentenstad gezien. Jongeren tussen de 15 en 29 jaar maken met 22,6% dan ook het grootste deel uit van de Tilburgse bevolking.⁹⁸ Met 208.537 inwoners in 2012 is Tilburg qua inwoneraantal de zesde stad van Nederland.⁹⁹¹⁰⁰ In 1995 kende de stad dezelfde rangpositie.

Uit een onderzoeksrapport naar het bioscooplandschap van Tilburg uit 1998 bleek dat Tilburg qua bioscoopaanbod sterk achterbleef bij steden in de regio zoals Eindhoven en Den Bosch. Op een inwoneraantal van 183.000 in 1998 bedroeg het aantal bioscoopstoelen in Tilburg een schamele 1867, terwijl Den Bosch er met 127.000 inwoners 2708 had en Eindhoven met 198.000 inwoners maar liefst 4705 stoelen telde.¹⁰¹ Uit het onderzoek bleek bovendien dat de perifere megaplex *Metropolis* met 24 zalen in Antwerpen veel bezoekers uit de regio Tilburg trok. Het aandeel Nederlandse bezoekers van deze bioscoop bedroeg zo'n 12% en in het weekend zelfs 25%.¹⁰² Het achterblijven van het bioscoopaanbod in Tilburg werd in het rapport dus als verklaring aangedragen voor de relatief lage bezoekersaantallen in de stad.

---

⁹⁷ Frans Boekema, *Morfologie van de 'Wolstad': Over het ontstaan en de ontwikkeling van de ruimtelijke geleding en structuur van Tilburg* (Tilburg: Katholieke Hogeschool Tilburg, 1982), p. 1.

⁹⁸ "Statistische gegevens Tilburg," Gemeente Tilburg, bekeken op 31 maart 2014, <http://www.tilburg.nl/cijfersenfeiten>.

⁹⁹ Steden die Tilburg voorgaan zijn Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven.

¹⁰⁰ "Tilburg in cijfers, 2013," Gemeente Tilburg, bekeken op 31 maart 2014, <http://www.tilburg.nl/fileadmin/files/stad-bestuur/stad/folder-tilburg-in-cijfers-2013.pdf>.

¹⁰¹ ZKA Markt & Beleid, *Verkenning bioscoopplannen Tilburg e.o.*, p. 6.

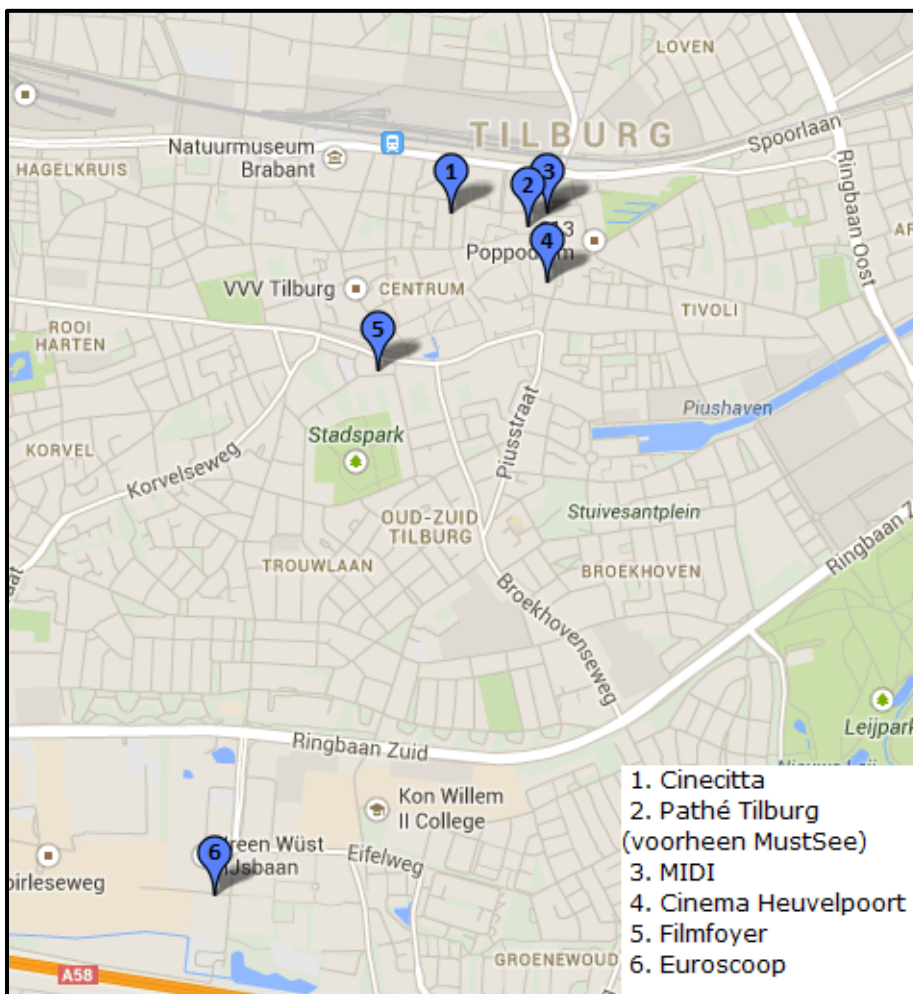
¹⁰² Ibidem, p. 13.

Bioscopen in Tilburg in 1995 – 2012

Tussen 1995 en 2012 kende Tilburg in totaal zes bioscopen: *MIDI*, *Cinema Heuvelpoort*, *MustSee* (later *Pathé Tilburg*), *Euroscop* en filmhuizen *Cinecitta* en de *Filmfoyer*. Deze zijn op geen moment gelijktijdig open geweest; een deel betreft vervangend aanbod.

Figuur 3.1 toont de locaties van de genoemde bioscopen in de stad. Hierop is duidelijk te zien dat *Euroscop* een perifere ligging kent en daarmee verschilt van de overige bioscopen die allemaal in de binnenstad zijn gesitueerd. Van alle bioscopen volgt een korte toelichting.

Figuur 3.1: Ligging van de bioscopen in Tilburg

Bron: Google Maps

Filmhuis *Cinecitta* opende in 1983 in Tilburg. De locatie kende vanaf 1916 al diverse bioscopen, waarvan het aanbod werd gekenmerkt door arthouse, nachtfilms en seksfilms. *Cinecitta* zette de vertoning van arthousefilms voort, die naar eigen zeggen te beschouwen zijn als "juweeltjes uit alle windstreken, die de reguliere Hollywoodfilms

vaak ruimschoots in de schaduw stellen".¹⁰³ Het filmhuis kende drie zalen met 325 stoelen. Sinds begin 2012 onderging het filmhuis een grote verbouwing, waarbij ook het voormalig kunstpodium *Ruimte-X* in het filmhuis wordt opgenomen.¹⁰⁴ Het vernieuwde *Cinecitta* zal vijf zalen kennen, waaronder een multifunctionele zaal. Eigenlijk had het filmhuis eind 2012 moeten openen, maar door bouwtechnische tegenslagen zal dit nu in 2014 gebeuren. Als tijdelijke oplossing vertoont *Cinecitta* momenteel (een klein deel van) het aanbod in de *Filmfoyer*.¹⁰⁵ In tegenstelling tot de meeste filmhuizen in Nederland ontvangt *Cinecitta* geen subsidie.

De *Filmfoyer* was een klein filmhuis met één zaal en 43 stoelen. Het filmhuis begon in 1977 in een cultureel centrum boven de stadsbibliotheek en was vanaf omstreeks 1984 in de schouwburg van Tilburg gevestigd, waar het vanaf 1999 een eigen ingang had.¹⁰⁶ Het aanbod werd gekenmerkt door kleine arthouse-titels, waarbij regelmatig filmklassiekers en reeksen rond bijvoorbeeld regisseurs werden georganiseerd. Filmvertoning ging hier vaak gepaard met educatieve projecten en debatten. In 1995 wilde gemeente Tilburg de subsidie van 70.000 euro voor het filmhuis stopzetten, maar door protesten uit de stad heeft het filmhuis de helft van dit bedrag kunnen behouden. Gezien de vernieuwing van *Cinecitta* is besloten de programmering van de *Filmfoyer* in het vernieuwde pand onder te brengen en de *Filmfoyer* te sluiten.¹⁰⁷ Hoewel de *Filmfoyer* eind 2012 al had moeten sluiten, is de zaal momenteel nog in gebruik door *Cinecitta*.

Bioscoop *MIDI* opende in 1959 en werd vanaf 1964 door Wolff Cinema geëxploiteerd. De bioscoop kende één zaal met 512 stoelen¹⁰⁸ waar de meer commerciële titels werden vertoond. Vanwege de komst van twee megabioscopen in de stad is de bioscoop eind 2007 gesloten. Naar eigen zeggen kon de bioscoop niet op tegen de capaciteits- en kwaliteitsverbetering ten gevolge van de komst van de twee nieuwbouwbioscopen *MustSee* en *Eurocoop*.¹⁰⁹

Minerva Bioscopen opende in 1994 *Cinema Heuvelpoort* met vijf zalen en 1020 stoelen. De bioscoop was gevestigd in winkelcentrum Heuvelpoort en vertoonde voornamelijk commerciële films. Eind 2007 sloot de bioscoop haar deuren. *Cinema Heuvelpoort* en *MIDI* gingen samen op in de nieuwe bioscoop *MustSee* aan het Pieter Vreedeplein die door de gelijknamige keten (opgericht door Minerva en Wolff) werd geopend.¹¹⁰

---

¹⁰³ "Historie Cinecitta," Cinecitta, bekeken op 28 maart 2014, <http://www.cinecitta.nl/over-cinecitta.html>.

¹⁰⁴ Bas Vermeer, "Cinecitta stevent af op opening in augustus," *Brabants Dagblad*, 17 maart 2014.

¹⁰⁵ (s.n.) "'Mini-Cinecitta' als pleister op de wonde," *Brabants Dagblad*, 3 januari 2013.

¹⁰⁶ (s.n.) "Aanbod Filmfoyer moet gewaarborgd blijven," *Brabants Dagblad*, 30 november 2012.

¹⁰⁷ Toine van Berkel, "Filmfoyer sluit deuren als nieuw Cinecitta opengaat," *Brabants Dagblad*, 15 december 2011.

¹⁰⁸ Aanvankelijk waren dit er 652.

¹⁰⁹ Rob Oostelbos, "Midi-bioscoop sluit na bijna halve eeuw de deuren," *Brabants Dagblad*, 17 februari 2007.

¹¹⁰ Rob Oostelbos, "Bioscoop Vreedeplein vanaf december open," *BN/DeStem*, 24 juli 2007.

De nieuwbouwbioscoop *MustSee* met zeven zalen en 1500 stoelen opende eind 2007. Het aanbod kenmerkte zich door commerciële filmtitels en het benadrukken van de uitgaanscomponent¹¹¹. Op het grote grijze bioscoop pand kwam de nodige kritiek; veel mensen vonden het een lelijk en kolossaal gebouw.¹¹² Gezien de overname van Minerva door Pathé in 2010 is *MustSee* sinds 4 november 2010 *Pathé Tilburg* geworden. Volgens een woordvoerder van Pathé heeft dit ertoe geleid dat er meer films geprogrammeerd kunnen worden en dat er ook ruimte is voor speciale voorstellingen, zoals de operavoorstellingen en het PAC-concept.¹¹³ Sinds eind 2012 beschikt de bioscoop over een IMAX-zaal.

Euroscop opende in juni 2008 buiten het centrum aan de zuidrand van Tilburg.¹¹⁴ Met twaalf zalen en 2515 stoelen is dit de grootste bioscoop van Tilburg en zelfs de op drie na grootste van Nederland. De multiplex is gehuisvest in een groot pand, waar tevens een sportschool, een eetcafé, een gamehal en drie sportwinkels zijn gevestigd. Verder bevat de bioscoop een ondergrondse parkeergarage. In navolging van de meeste multiplexen worden er bij *Euroscop* voornamelijk de grotere en commerciële filmtitels vertoond. Met het tijdelijk wegvallen van *Cinécitta* is er de laatste jaren echter ook meer ruimte gekomen voor arthouse titels.¹¹⁵ Daarnaast dient de bioscoop als 'business-to-business'-platform (door lezingen, workshops en colleges die plaatsvinden) en wordt er regelmatig alternatieve content geboden, waaronder operavoorstellingen en concertregistraties.

Ontwikkeling bioscoopaanbod en bioscoopbezoek

Wanneer het aantal bioscoopgebouwen, -doeken en -stoelen tussen 1995 en 2012 in cijfers uitgedrukt worden (zie tabel 3.1), valt op dat het aantal bioscopen in Tilburg slechts kleine schommelingen kende, terwijl het aantal doeken en stoelen een enorme groei doorgemaakt hebben. Deze groei heeft plaatsgevonden in 2008, toen het aantal doeken van elf naar 23 is toegenomen en het aantal stoelen van 1858 naar 4373 is gestegen. De opening van *Euroscop* in 2008 is dus duidelijk zichtbaar in deze cijfers. Wat betreft de opening van *MustSee* in 2007 is dit een stuk minder het geval; in dat jaar kwam er slechts één doek bij en was er zelfs een kleine daling van het aantal stoelen. Hiermee is uit de tabel dus op te maken dat *MustSee* vervangend aanbod en *Euroscop* aanvullend aanbod betrof voor het Tilburgse bioscoop landschap.

---

¹¹¹ Dit werd gedaan door de plaatsing van een grote bar, zitplaatsen in de foyer en 'clubgedeeltes' achterin de bioscoopzalen (met duo-zitplaatsen voor stelletjes en banken voor kleine groepen). (s.n.) "Mars van de multiplex," *Metro*, 5 december 2007.

¹¹² Hans Rube, "Wie heeft 't lelijke grijze blok ooit goed gevonden?," *Brabants Dagblad*, 5 mei 2007.

¹¹³ Toine van Berkel, "Tilburgse *MustSee* wordt vanaf 4 november Pathé - breder filmaanbod en meer voorstellingen," *Brabants Dagblad*, 8 oktober 2010.

¹¹⁴ NVB en NVF, *Jaarverslag 2008*, p. 26.

¹¹⁵ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

Door de komst van *MustSee/Pathé Tilburg* en *Euroscop* is met name de commerciële markt sterk vertegenwoordigd binnen het Tilburgse bioscooplandschap. Vooral in de laatste jaren, met de sluiting van de *Filmfoyer* en de langdurige verbouwing van *Cinecitta*, laat de arthousemarkt in Tilburg nog te wensen over. Het PAC-concept van Pathé dat vanaf eind 2010 in de stad te vinden is, weet dit met zo'n drie voorstellingen per dag¹¹⁶ maar deels op te vangen. Volgens een voormalig programmeur van de *Filmfoyer* loopt Tilburg op het gebied van arthouse altijd al achter op steden als Den Bosch en Eindhoven.¹¹⁷ Hoewel er slechts één extra arthousedoek bijkomt in de stad, brengt de opening van het vernieuwde *Cinecitta* hier wellicht verandering in. Het totaal aantal doeken in Tilburg zal dan stijgen tot een nieuw record van 25.

Tabel 3.1: Bioscoopaanbod in Tilburg in 1995 – 2012

Jaar	Bioscopen	Doeken	Stoelen
1995	3	9	1900
1996	3	9	1900
1997	3	9	1900
1998	3	9	1900
1999	3	9	1864
2000	4	10	1943
2001	4	10	1941
2002	4	10	1941
2003	4	10	1941
2004	4	10	1941
2005	4	10	1941
2006	4	10	1887
2007	3	11	1858
2008	4	23	4373
2009	4	23	4363
2010	4	23	4344
2011	4	23	4344
2012	3	20	4011

Bron: NVB/NVF jaarverslagen 1995 t/m 2012

De toename van het Tilburgse bioscoopaanbod ging gepaard met een groei in het bioscoopbezoek. In figuur 3.2 is te zien dat de bezoekersaantallen vanaf 2008, gelijktijdig met de verdubbeling van het aantal bioscoopdoeken, enorm omhoog geschoten zijn. De sterkste jaren qua groei bleken 2008 (+41%) en 2009 (+46%).¹¹⁸ Waar *MustSee* in 2008 nog twijfels uitsprak wat betreft de haalbaarheid van een miljoen

¹¹⁶ "Vandaag bij Pathé Tilburg," Pathé, bekeken op 1 mei 2014, <http://www.pathe.nl/bioscoop/tilburg/agenda/1-5-2014>.

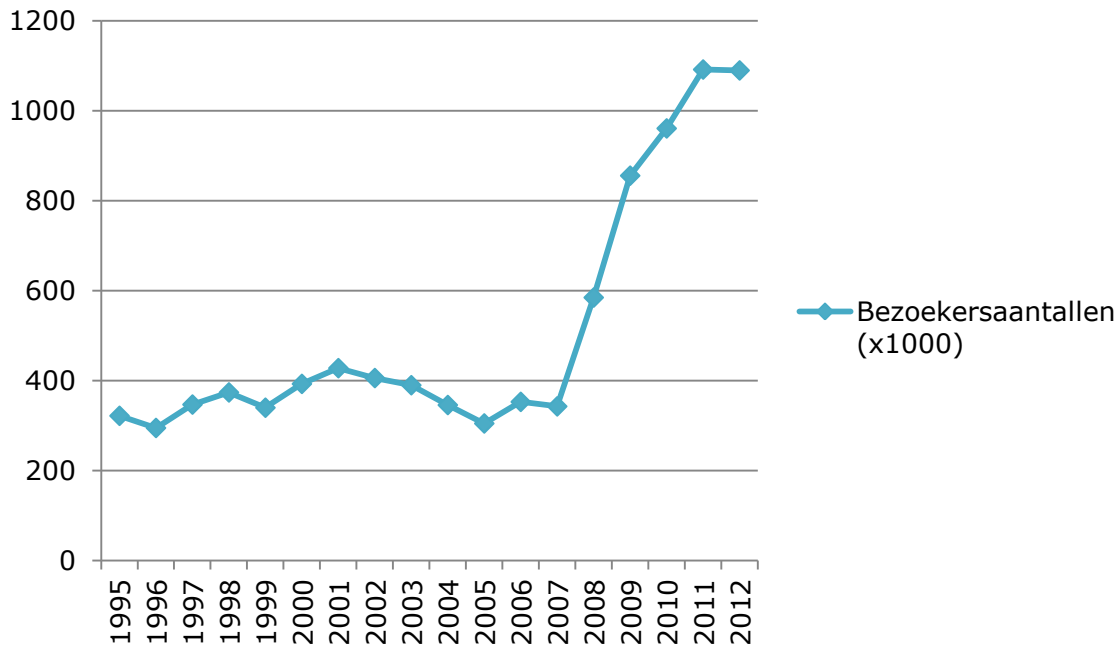
¹¹⁷ (s.n.) "Aanbod Filmfoyer moet gewaarborgd blijven," *Brabants Dagblad*, 30 november 2012.

¹¹⁸ Overeenkomstig met de nationale bezoekerscijfers uit hoofdstuk 1 bleken 1999 en 2005 mindere jaren.

bioscoopbezoeken in Tilburg¹¹⁹, bleek dit in de jaren 2011 en 2012 ruimschoots gehaald te worden. De kleine afname met 2000 bezoeken tussen 2011 en 2012 is zeer waarschijnlijk toe te schrijven aan de verbouwing van *Cinecitta*.

Figuur 3.2: Bioscoopbezoek in Tilburg in 1995 – 2012

Bron: NVB/NVF jaarverslagen 1995 t/m 2012

De groeispurt blijkt eveneens uit de rangordeontwikkeling van Tilburg wat betreft de top 50 Nederlandse steden op basis van bioscoopbezoek. Tabel 3.2 toont aan dat Tilburg van de dertiende plek in 1995 naar de vierde plek in 2012 groeide, waarbij de stad in 2005 en 2006 zelfs afzakte naar respectievelijk de zestiende en zeventiende plek. Uit de cijfers wordt nogmaals duidelijk dat er geen sprake is geweest van een geleidelijke groei, maar juist van een grote groei in zeer korte tijd. Tilburg steeg tussen 2007 en 2008 van de zeventiende naar de achtste plek in de landelijke top 50; een stijging van maar liefst negen plekken. Vanaf 2008 is de stad telkens één plek hoger in de lijst geëindigd. Waar Tilburg in 1995 nog onderdeel was voor onder andere Eindhoven (zesde plek) en Den Bosch (tiende plek), had de stad in 2012 alleen de drie grote steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag boven zich.

¹¹⁹ Toine van Berkel, "100.000 bezoekers te kort bij MustSee," *Brabants Dagblad*, 5 februari 2009.

Tabel 3.2: Rangorde van Tilburg in de top 50 Nederlandse steden qua bioscoopbezoek in 1995 – 2012

Jaar	Rangorde
1995	13
1996	14
1997	14
1998	13
1999	13
2000	14
2001	14
2002	13
2003	13
2004	13
2005	16
2006	14
2007	17
2008	8
2009	7
2010	6
2011	5
2012	4

Bron: NVB/NVF jaarverslagen 1995 t/m 2012

Het succes van *Euroscop*

Wegens een gebrek aan cijfers is er helaas geen precieze onderverdeling per bioscoop te maken binnen de Tilburgse bezoekersaantallen. Uit berichtgeving in de (lokale) pers, waar af en toe bezoekerscijfers worden genoemd, valt echter wel op te maken dat *Euroscop* een belangrijk aandeel heeft binnen het Tilburgse bioscoopbezoek. De multiplex trok in het eerste jaar 380.000 bezoekers, wat er 30.000 meer waren dan verwacht.¹²⁰ *Cinecitta* gaf aan sinds de komst van *MustSee* en *Euroscop* jaarlijks 10.000 bezoekers minder te hebben¹²¹ en *MustSee* trok op haar beurt 350.000 bezoekers in het eerste jaar, wat er 100.000 minder waren dan verwacht.¹²² De keten weet dit aan de opening van concurrent *Euroscop*.

Naar eigen zeggen is het aantal bezoekers aan *Euroscop* ieder jaar met zo'n twintig procent blijven stijgen.¹²³ Hoewel de bezoekersaantallen van *Euroscop* voor de daaropvolgende jaren niet bekend zijn, is het wel mogelijk deze te reconstrueren uit cijfers van andere bioscopen in Tilburg. Voor de situatie in 2011, waarin *Cinecitta* zo'n 50.000 en *Pathé Tilburg* ongeveer 350.000 bezoekers trok, zou dit met 1.092.000

¹²⁰ (s.n.) "Euroscop trekt 380.000 bezoekers," *Brabants Dagblad*, 1 juli 2009.

¹²¹ (s.n.) "Meer film liefhebber dan een filmondernemer," *Brabants Dagblad*, 21 april 2012.

¹²² Toine van Berkel, "100.000 bezoekers te kort bij MustSee," *Brabants Dagblad*, 5 februari 2009.

¹²³ Edo Dijksterhuis, "Euroscop binnen vijf jaar 's lands vierde bioscoop," *De Filmkrant*, bekeken op 28 maart 2014, http://www.filmkrant.nl/nieuws_2013/9665.

bezoeken in totaal bijvoorbeeld betekenen dat *Euroscop* verantwoordelijk was voor zo'n 682.000 bezoeken.¹²⁴ Dit bedraagt dus meer dan de helft van het totale aantal. Dit wordt ondersteund door manager Viktor Okkerse, die aangeeft dat *Euroscop* dubbel zoveel bezoekers trekt ten opzichte van bioscopen in de binnenstad.¹²⁵ In 2012 was de bioscoop de op vier na best bezochte bioscoop van Nederland¹²⁶ en uit recente berichtgeving uit 2013 blijkt *Euroscop* in een jaar tijd 727.000 kaarten verkocht te hebben en daarmee zelfs de op drie na best bezochte bioscoop van Nederland te zijn.¹²⁷

Factoren die voor het succes genoemd worden, betreffen voornamelijk de ligging en de schaal van de bioscoop.¹²⁸ Door de locatie buiten het centrum aan de snelweg trekt de multiplex in vergelijking met de binnenstadbioscopen bezoekers uit een groter regionaal gebied aan, waarvan een deel vroeger naar Antwerpen afreisde om een grote bioscoop te bezoeken. Door de perifere locatie heeft *Euroscop* het pand dusdanig kunnen inrichten dat alle zalen ruim zijn opgezet en een hoge kijkbeleving en zitcomfort kennen.¹²⁹ Ook de aanwezigheid van een eetcafé, sportfaciliteiten en een groot parkeerterrein lijken de aantrekkelijkheid van het complex te versterken. Tot slot vormen de relatief lage prijzen (zowel qua bioscoopkaartjes en horeca als parkeren) een succesfactor, aangezien *Euroscop* zich hiermee probeert te onderscheiden van de andere bioscopen in Tilburg. *Euroscop* heeft vanaf het begin een duidelijke prijsstrategie toegepast; onder het mom "de meest democratische prijzen van Nederland" biedt de bioscoop een laagdrempelig en goedkoop avondje vermaak aan.¹³⁰ Gezinnen met jonge kinderen blijken een belangrijke doelgroep te zijn voor *Euroscop*.

In dit hoofdstuk werd duidelijk dat Tilburg zich tussen 1995 en 2012 behoorlijk omhoog heeft gewerkt wat betreft het bioscoopbezoek. Het jaar 2008 bleek hier het keerpunt te zijn. In tegenstelling tot het vervangende aanbod van *MustSee*, vond er door de opening van multiplex *Euroscop* een ruime verdubbeling van het aantal bioscoopdoeken en -stoelen in de stad plaats. Evenredig aan deze ontwikkeling schoten de bezoekersaantallen omhoog. Het succes van de multiplex blijkt uit het feit dat het in 2012 de op vier na best bezochte bioscoop van Nederland was. Verklaringen die hiervoor worden aangedragen zijn de grootschaligheid, de perifere locatie en de gehanteerde prijsstrategie. Gecombineerd met het feit dat het bioscooplandschap van de zesde stad

---

¹²⁴ Bezoekerscijfers van de *Filmfoyer* zijn niet bekend, maar worden geschat op maximaal 10.000 bezoekers per jaar. Deze inschatting is gebaseerd op de kleinschaligheid van de bioscoop (slechts 43 stoelen) en het feit dat filmhuis *Cinecitta* met 325 stoelen 50.000 bezoekers trok.

de kleinschaligheid (slechts 43 stoelen) wordt dit geschat op maximaal 10.000 bezoekers.

¹²⁵ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

¹²⁶ Hiermee gingen alleen de multiplexen *Pathé de Kuip*, *Pathé de Munt*, *Pathé Arena* en *Pathé Spuimarkt Euroscop* voor.

¹²⁷ Edo Dijksterhuis, "Euroscop binnen vijf jaar 's lands vierde bioscoop," *De Filmkrant*, bekeken op 28 maart 2014, http://www.filmkrant.nl/nieuws_2013/9665.

¹²⁸ Ibidem.

¹²⁹ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

¹³⁰ Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

van Nederland aan het begin van de onderzoeksperiode nog behoorlijk onderontwikkeld was, bleek *Euroscop* een positieve impuls te geven aan het bioscoopbezoek in Tilburg.

Conclusie

In deze scriptie heb ik mij geconcentreerd op de multiplexopkomst in Tilburg en de ontwikkelingen in het bioscooplandschap die daarmee gepaard gingen. De onderzoeksvraag zoals die in de inleiding werd geformuleerd luidde: Welke rol speelt multiplexbioscoop *Euroscoop* binnen het veranderde Tilburgse bioscooplandschap in de periode 1995 – 2012? Aan de hand van drie hoofdstukken heb ik dit in beeld geprobeerd te brengen.

In het eerste hoofdstuk bleek dat de multiplexontwikkeling in Nederland een betrekkelijk late start kende. In 1995 openden de eerste multiplexbioscopen in Nederland, terwijl ze elders in West-Europa aan het begin van de jaren tachtig al opkwamen. Vanaf 2000 is de groei ingezet en anno 2012 kende Nederland achttien multiplexen in totaal. Deze zijn voornamelijk in steden in het midden en westen van het land te vinden, waarbij ze de helft van de keren in binnensteden zijn gesitueerd. Hiermee verschilt de Nederlandse situatie wezenlijk ten opzichte van andere landen in West-Europa (met name Engeland), waar een heuse 'out-of-town'-beweging werd ingezet. Meer dan eens hebben door de komst van multiplexen andere bioscopen moeten sluiten, waarmee er sprake is van vervangend aanbod. De Nederlandse multiplexmarkt wordt gekenmerkt door kleinschaligheid; het grootste deel bevat minder dan tien schermen en van inbedding in grote winkelcentra is nergens sprake. In tegenstelling tot andere West-Europese landen (waaronder het kleinere België) kent Nederland vooralsnog geen enkele megaplex. Ondanks de relatieve kleinschaligheid heeft de multiplex vanaf 2000 een steeds belangrijker aandeel verworven binnen het totaal van Nederlands bioscoopbezoek en -omzet.

In het tweede hoofdstuk werd duidelijk dat het proces bij gemeente Tilburg wat betreft de totstandkoming van *Euroscoop* in Tilburg niet zonder slag of stoot is verlopen. Eind jaren negentig ontstonden de eerste plannen voor de bioscoop, maar pas tien jaar later kon de multiplex openen. Diverse noodzakelijke procedures, waaronder een onderzoeksrapport, een milieueffectrapportage en een masterplan, moesten uitgevoerd worden waarna ze bovendien besproken en goedgekeurd moesten worden door de gemeenteraad. Waar het oorspronkelijke plan een megaplex met zestien zalen betrof, werd dit later teruggevoerd tot een multiplex met twaalf zalen. Bezwaren kwamen zowel vanuit politieke partijen GroenLinks en SP als bioscoopketen Minerva en hogeschool Fontys. De belangrijkste kritiekpunten betroffen de perifere locatie, de concurrentie voor binnenstadbioscopen en de te verwachten verkeersdruk en bijkomende parkeerproblemen. Samen met het feit dat eerdere partijen Kinopolis en Utopia zich tijdens de onderhandelingen terugtrokken, zorgde dit voor vertraging in het proces. Opvallend is dat twee van de drie geïnteresseerde exploitanten (Kinopolis en Euroscoop)

uit België afkomstig zijn, wat nogmaals aangeeft dat Nederland op het gebied van multiplexen minder ontwikkeld is dan ons kleinere buurland.

Het derde hoofdstuk liet zien dat Tilburg rond de eeuwwisseling als zesde stad van Nederland een behoorlijke achterstand had wat betreft het bioscoopaanbod. De stad kende relatief weinig bioscoopdoeken en -stoelen, wat gepaard ging met lage bezoekersaantallen en een dertiende plek in de ranglijst van Nederlandse steden wat betreft bioscoopbezoek. Met de openingen van *MustSee* eind 2007 en *Euroscop* een aantal maanden later bleek het jaar 2008 een keerpunt te zijn. Het aantal doeken en aantal stoelen kenden een ruime verdubbeling en het aantal bioscoopbezoeken steeg in dit jaar met meer dan veertig procent. De stad promoveerde van de zeventiende naar de negende plek en steeg door tot de vierde plek in 2012. Gezien het vervangende aanbod van *MustSee* en het aanvullende aanbod van *Euroscop* binnen het Tilburgse bioscooplandschap blijkt de multiplex verantwoordelijk te zijn voor een groot deel van deze groei. Bezoekerscijfers van de bioscopen in Tilburg en het feit dat de multiplex in vier jaar tijd uitgroeide tot de op vier na best bezochte bioscoop, ondersteunen dit. Factoren voor het succes van *Euroscop* zijn de grootschaligheid, de locatie buiten het centrum en de lage prijzen.

Al met al is *Euroscop* voor Nederlandse begrippen een grote multiplex, waarbij de ligging buiten het centrum, de aanwezigheid van veel parkeerplekken, de horeca- en winkelgelegenheden in het pand en de regionale aantrekkingskracht overeenkomen met het Amerikaanse of Engelse multiplexmodel zoals die door Stuart Hanson en Phil Hubbard wordt beschreven. In combinatie met de gehanteerde prijsstrategie zijn dit onderscheidende elementen ten opzichte van de andere bioscopen in Tilburg. Het onderontwikkelde bioscoopaanbod van de zesde stad van Nederland en het feit dat veel mensen uit de regio voorheen naar Antwerpen afreisden om een megabioscoop te bezoeken, bleken kansen te bieden voor de vestiging van een multiplex. Met de aanwezigheid van een twaalf schermen tellende multiplex, een bioscoop met zeven zalen en een (nog te openen) vernieuwd filmhuis met vijf zalen, heeft er de laatste jaren een duidelijke schaalvergroting in Tilburg plaatsgevonden. In navolging van elders in West-Europa heeft de stijging in het aanbod ten gevolge van de multiplexvestiging dan ook het voorspelde en gewenste effect gehad: een sterke toename van de bezoekersaantallen.

Met deze scriptie is een eerste stap gezet om de multiplexontwikkeling in Nederland in kaart te brengen. In navolging van het New Cinema History-perspectief is er met een casestudy over Tilburg een deel van de Nederlandse bioscoopgeschiedenis aanbod gekomen dat tot nog toe niet eerder onderzocht is. De constructie van een microgeschiedenis op basis van primaire bronnen bood de mogelijkheid om het Tilburgse bioscooplandschap gedetailleerd te bespreken en licht te werpen op zowel het traject voorafgaand aan de vestiging van *Euroscop* als de effecten van de multiplex op de

bioscoopcultuur van de stad. De casus liet zien dat de vestiging van een (multiplex)bioscoop een ingrijpende gebeurtenis voor een stad of regio kan zijn en dat er daarbij rekening gehouden moet worden met allerlei actoren en procedures. Door in te spelen op de bestaande bioscoopcultuur van de stad en bijvoorbeeld een geschikte locatie en een bepaalde prijsstrategie te kiezen, blijkt een multiplexexploitant in samenwerking met de gemeente een succesverhaal te kunnen creëren en een positieve impuls te geven aan het bioscooplandschap van de stad.

Cijfermatig materiaal afkomstig uit de jaarrapporten van de NVB/NVF, onderzoeksrapporten, archiefstukken van de gemeente, een interview met de manager van *Euroscop* en krantenartikelen van de lokale pers bleken vruchtbare bronnen voor dit onderzoek. Ik had helaas geen beschikking over specifieke bezoekerscijfers van de Tilburgse bioscopen (op een aantal bezoekersaantallen uit lokale persberichten na), waardoor het aandeel van *Euroscop* in de bezoekersaantallen van de stad niet exact in beeld kon worden gebracht. Een andere beperking van dit onderzoek is dat er vanwege de beperkte tijdsperiode enkel een interview afgenomen is met *Euroscop*. Voor een nog completer beeld van het Tilburgse bioscooplandschap zou het interessant geweest zijn om ook de andere bioscopen *Cinécitta* en *Pathé Tilburg* te spreken.

In navolging van de in de inleiding genoemde perspectieven van Maltby, Allen en Thissen e.a. met betrekking tot microgeschiedenissen, is het belangrijk te benadrukken dat juist vanwege de kleine schaal van dit onderzoek opgepast moet worden met het trekken van conclusies wat betreft multiplexen op landelijk niveau. Niet alle steden in Nederland zijn tenslotte hetzelfde als Tilburg en kennen dezelfde multiplexontwikkeling. Het multiplexfenomeen in andere Nederlandse steden vormt daarmee nog volop mogelijkheden voor nader onderzoek. Het zou bijvoorbeeld interessant zijn om te kijken of andere Nederlandse multiplexen met een locatie buiten het stadscentrum een vergelijkbaar langlopend gemeentetraject en/of succesverhaal kennen. Aan de andere kant zou het ook interessant zijn om juist een multiplex in een binnenstad als uitgangspunt te nemen en te kijken naar verschillen en overeenkomsten ten opzichte van een perifeer gelegen multiplex zoals *Euroscop*. Verder is het relevant om nader onderzoek te verrichten naar Nederlandse multiplexen die, in tegenstelling tot *Euroscop*, in de Randstad zijn gevestigd. Kortom, vergelijkend lokaal en regionaal onderzoek is nodig om *Euroscop* duidelijker te positioneren binnen de Nederlandse context en het multiplexfenomeen zo volledig mogelijk in kaart te brengen. Deze scriptie is daarmee te beschouwen als één puzzelstukje van de grotere Nederlandse multiplexpuzzel, die in de toekomst hopelijk verder ingevuld zal worden.

Bibliografie

Literatuur

Allen, Robert C.. "Decentering Historical Audience Studies: A Modest Proposal." In: *Hollywood in the Neighborhood: Historical Case Studies of Local Moviegoing*, door Kathryn Fuller-Seeley (editor), pp. 20-33. Berkeley: University of California Press, 2008.

Blom, Ivo, en Wanda Strauven. "Cinema in context: Het einde van filmstudies?." *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 9:2 (2006), pp. 4-14.

Boekema, Frans. *Morfologie van de 'Wolstad': Over het ontstaan en de ontwikkeling van de ruimtelijke geleding en structuur van Tilburg*. Tilburg: Katholieke Hogeschool Tilburg, 1982.

Collins, Alan, Chris Hand, en Andrew Ryder. "The Lure of the Multiplex? The Interplay of Time, Distance and Cinema Attendance." *Environment and Planning A* 37:3 (2005), pp. 483-501.

Elsaesser, Thomas. "De vroege filmgeschiedenis: tijd voor case studies of voor een geheel andere aanpak?." *Jaarboek Mediageschiedenis* 8 (1997), pp. 33-50.

Dibbets, Karel. *Bioskoopketens in Nederland: Economische concentratie en geografische spreiding van een bedrijfstak, 1928-1977*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 1980.

Hanson, Stuart. "A 'Glittering Landmark for a 21st Century Entertainment Centre': The History of The Point Multiplex Cinema in Milton Keynes." *Historical Journal of Film, Radio and Television* 33:2 (2013), pp. 270-288.

Hanson, Stuart. "Spoilt for Choice? Multiplexes in the 90s." In: *British Cinema of the 90s*, door Robert Murphy (editor), pp. 48-59. Londen: BFI Publishing, 2002.

Hanson, Stuart. "Sub-Dividing and Falling, and the Lessons from the USA: 1960s-1984." In: *From Silent Screen to Multi-Screen: A History of Cinema Exhibition in Britain since 1896*, pp. 117-143. Manchester: Manchester University Press, 2007.

Hanson, Stuart. "The Multiplex Revolution: 1985-present." In: *From Silent Screen to Multi-screen. A History of Cinema Exhibition in Britain since 1896*, pp. 144-172. Manchester: Manchester University Press, 2007.

Hubbard, Phil. "Screen-shifting: Consumption, 'Riskless Risks' and the Changing Geographies of Cinema." *Environment and Planning* 34 (2002), pp. 1239-1258.

Husak, Walt. "Economic and Other Considerations for Digital Cinema." *Signal Processing: Image Communication* 19:9 (2004), pp. 921-936.

Kamp, Miriam van de. "Majors en de Nederlandse speelfilm, 1990-2005: Van ondergeschoven kindje naar kerstkraker." *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 13:2 (2010), pp. 108-123.

Maltby, Richard. "New Cinema Histories." In: *Explorations in New Cinema History: Approaches and Case Studies*, door Richard Maltby, Daniel Biltereyst en Philippe Meers (editors), pp. 3-41. Chichester: Blackwell Publishing Ltd., 2011.

Maltby, Richard. "On the Prospect of Writing Cinema History from Below." *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 9:2 (2006), pp. 74-96.

Thissen, Judith, André van der Velden, en Thunnis van Oort. "Over de eigenheid van de Nederlandse filmcultuur." *Leidschrift. Verleden in beeld. Geschiedenis en mythe in film* 24:3 (2009), pp. 111-130.

Thissen, Judith. "Filmgeschiedenis tussen cultuur en economie." *Tijdschrift voor mediageschiedenis* 13:2 (2010), pp. 4-12.

Thissen, Judith. "The Historical Dynamics of Film Exhibition in the Netherlands." Working paper. Franse vertaling "Les dynamiques historiques de l'exploitation des films en sale aux Pays Bas." In: *Les salles de cinéma: Enjeux, défis et perspectives*, door Laurent Creton en Kira Kitsopanidou (editors), pp. 37-51. Parijs: Armand Colin, 2013.

Uricchio, William. "Filmgeschiedenis in het fin de siècle." *Jaarboek Mediageschiedenis* 8 (1997), pp. 9-32.

Krantenartikelen

(s.n.) "Aanbod Filmfoyer moet gewaarborgd blijven." *Brabants Dagblad*, 30 november 2012.

(s.n.) "Euroscoop trekt 380.000 bezoekers." *Brabants Dagblad*, 1 juli 2009.

(s.n.) "Mars van de multiplex." *Metro*, 5 december 2007.

(s.n.) "Meer film liefhebber dan een filmondernemer." *Brabants Dagblad*, 21 april 2012.

(s.n.) "Megabios Stappegoor kende lange weg." *Brabants Dagblad*, 26 juni 2008.

(s.n.) "'Mini-Cinecitta' als pleister op de wonde." *Brabants Dagblad*, 3 januari 2013.

(s.n.) "Tilburg krijgt toch mega-bioscoop." *BN/DeStem*, 16 januari 2004.

Berkel, Toine van. "100.000 bezoekers te kort bij MustSee." *Brabants Dagblad*, 5 februari 2009.

Berkel, Toine van. "Filmfoyer sluit deuren als nieuw Cinecitta opengaat." *Brabants Dagblad*, 15 december 2011.

Berkel, Toine van. "Tilburgse MustSee wordt vanaf 4 november Pathé - Breder filmaanbod en meer voorstellingen." *Brabants Dagblad*, 8 oktober 2010.

Hulsman, Bernard. "Een monster kruipt het plein op; De zegeningen van de megabioscoop." *NRC Handelsblad*, 29 maart 1996.

Oostelbos, Rob. "Bioscoop Vreedeplein vanaf december open." *BN/DeStem*, 24 juli 2007.

Oostelbos, Rob. "Midi-bioscoop sluit na bijna halve eeuw de deuren." *Brabants Dagblad*, 17 februari 2007.

Rube, Hans. "Wie heeft 't lelijke grijze blok ooit goed gevonden?." *Brabants Dagblad*, 5 mei 2007.

Vermeer, Bas. "Cinecitta stevent af op opening in augustus." *Brabants Dagblad*, 17 maart 2014.

Wier, Marten van de. "Groot, groter, grootst is de nieuwste megabioscoop." *Trouw*, 11 april 2008.

Rapporten

Associatie van Nederlandse Filmtheaters (ANF) en Nederlandse Federatie voor de Cinematografie (NFC). *Handreiking Filmtheaters en Cultuurbeleid*. Den Haag: VNG Uitgeverij, 2001.

Gemeente Tilburg, *Masterplan Stappegoor*. Tilburg, 2004.

Peters, Ben P.A., Marcel C.P. Meeuwissen, en Erik Pieterman. *MER megabioscoop Tilburg*. Deventer: Goudappel Coffeng, 2000.

Instituut voor beeldende, audiovisuele en mediakunst. *Ketens/Groepen: Van bioscoop naar place to be voor audiovisueel entertainment*. Gent, 2011.

Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten (NVB) en Nederlandse Vereniging van Filmdistributeurs (NVF). *Jaarverslagen*. Amsterdam, 1995 t/m 2012.

ZKA Markt & Beleid. *Verkenning bioscoopplannen Tilburg e.o.*. Breda, 1998.

Internet

"Business." Euroscop. Bekeken op 18 maart 2014. <http://business.euroscop.nl>.

Cinema Context. Bekeken op 15 maart 2014. www.cinemacontext.nl.

"Congres." Cinemec. Bekeken op 18 maart 2014. <http://zakelijk.cinemec.nl>.

Dijksterhuis, Edo. "Euroscop binnen vijf jaar 's lands vierde bioscoop." *De Filmkrant*. Bekeken op 28 maart 2014. http://www.filmkrant.nl/nieuws_2013/9665.

Google Maps. Bekeken op 31 maart 2014. <https://maps.google.nl>.

"Historie Cinecitta." Cinecitta. Bekeken op 28 maart 2014. <http://www.cinecitta.nl/over-cinecitta.html>.

"Multiplexes in Europe – number of sites." Media Salles European Cinema Yearbook 1998. Bekeken op 15 maart 2014. <http://www.mediasalles.it/yearb98/multicom.htm>.

"PAC." Pathé. Bekeken op 15 maart 2014. <http://www.pathe.nl/special/pac>.

"Statistische gegevens Tilburg." Gemeente Tilburg. Bekeken op 31 maart 2014. <http://www.tilburg.nl/cijfersenfeiten>.

"Tilburg in cijfers, 2013." Gemeente Tilburg. Bekeken op 31 maart 2014. <http://www.tilburg.nl/fileadmin/files/stad-bestuur/stad/folder-tilburg-in-cijfers-2013.pdf>.

"Utrecht heeft in 2015 megabios op Jaarbeursterrein." RTV Utrecht. Bekeken op 13 maart 2014. <http://www.rtvutrecht.nl/nieuws/1021886/>.

"Vandaag bij Pathé Tilburg." Pathé. Bekeken op 1 mei 2014. <http://www.pathe.nl/bioscoop/tilburg/agenda/1-5-2014>.

Interview

Okkerse, Viktor. Geïnterviewd door auteur. Tilburg, 25 februari 2014.

Gemeentestukken

Zie bijlage 1.

Bijlage 1: Lijst met gemeentestukken Tilburg

Om de relevante documenten te vinden, heb ik gebruikgemaakt van verschillende zoektermen, te weten 'Euroscop', 'multiplex', 'megabioscoop' en 'Stappegoor'. Hiervan bleek de term 'megabioscoop' het meest op te leveren. Er is een onderscheid gemaakt tussen de besluitenlijst van het college van B&W (burgemeesters en wethouders), commissiebesluiten en raadsbesluiten. De notering van het gemeentearchief is gehandhaafd, waarbij de stukken op chronologische volgorde zijn gerangschikt.

Besluitenlijst college B&W

Datum	Titel
25-10-1999	Vaststelling richtlijnen voor het milieu-effectrapport megabioscoop
15-05-2000	Megabioscoop Stappegoor raadsvoorstel MER en voorbereidingsbesluit
11-09-2000	Megabioscoop Stappegoor, afronding mer-procedure
23-04-2001	Nieuw voorbereidingsbesluit gebied Stappegoor
03-02-2004	Grondverkoop Stappegoor ten behoeve van mega-bioscoop
11-05-2004	Burgerjaarverslag 2003
22-06-2004	Intentieovereenkomst Stappegoor
26-04-2005	Startnotitie Milieueffectrapport plangebied Stappegoor
01-11-2005	Stedenbouwkundige uitwerking Stappegoor en voorstel voorbereidingsbesluit
20-12-2005	Aanpassing stedenbouwkundige uitwerking Stappegoor en betaald parkeren alsmede raadsvoorstel tot het nemen van een voorbereidingsbesluit
11-04-2006	Koers megabioscoop Stappegoor
19-09-2006	Megabioscoop Stappegoor
01-07-2008	Parkeren Stappegoor: aankoop bioscoopgarage en hoogte gebruikerstarieven
05-01-2010	Aankoop Euroscopgarage
18-09-2012	Stappegoor en de drie rapporten over de mogelijke effecten van een XL Supermarkt

Commissiebesluiten

Datum	Titel
11-06-1999	Concernmarap 1999-1 (agendapunt nr. 1999 - 8)
14-06-1999	Marap 1999-1 (agendapunt nr. 6)
05-07-1999	Rondvraag (agendapunt nr. 1999 / 030)
09-07-1999	Mega-bioscoop Stappegoor (agendapunt nr. 1999 / 031)
08-11-1999	Voorstel tot vaststelling van de richtlijnen voor de milieu-effectrapportage megabioscoop (agendapunt nr. 2)
14-02-2000	Raadsvoorstel tot vaststelling bestemmingsplan "Pieter Vreedeplein e.o." (agendapunt nr. 5)
29-05-2000	Megabioscoop Stappegoor mer en voorbereidingsbesluit (agendapunt nr. 02)
07-05-2001	Nieuw voorbereidingsbesluit gebied Stappegoor (agendapunt nr. 4)
27-05-2002	Rondvraag (agendapunt nr. algemeen 2002 - 23)
28-10-2002	Concernmarap 2002-2
27-01-2003	Principe-uitspraak Visie Stappegoor
01-12-2003	Masterplan Stappegoor
13-06-2005	Invulling en voortgang Stappegoorgebied
30-11-2005	Stedenbouwkundige uitwerking Stappegoor en voorstel tot het nemen van een voorbereidingsbesluit
24-04-2006	Stand van zaken omtrent de Megabioscoop Stappegoor
07-05-2007	Rondvraag wethouder Janssen
11-06-2007	Bespreking bioscooprapporten Minerva en Euroscop
08-10-2007	Raadsnotitie Hoofdlijnennotitie Parkeren Tilburg
08-09-2008	Raadsnotitie inzake parkeren Stappegoor: aankoop bioscoopgarage en hoogte gebruikerstarieven
19-10-2009	Initiatiefvoorstel inzake gratis parkeren vrijwilligers Stappegoor
18-10-2010	Raadsnotitie inzake Evaluatie Hoofdlijnen Economisch Beleid 2001-2010

Raadsbesluiten

Datum	Titel
29-11-1999	Voorstel inzake vaststelling van richtlijnen voor het milieueffectrapport megabioscoop
13-03-2000	Voorstel tot vaststelling van het bestemmingsplan "Pieter Vreedeplein e.o."
26-06-2000	Voorstel inzake Megabioscoop Stappegoor, Mer-procedure en voorbereidingsbesluit
28-05-2001	Voorstel tot het nemen van een nieuw voorbereidingsbesluit voor het gebied van de Megabioscoop Stappegoor
26-01-2004	Voorstel inzake Masterplan Stappegoor
13-02-2006	Voorstel inzake stedenbouwkundige uitwerking en voorbereidingsbesluit Stappegoor
29-10-2007	Raadsnotulen
13-05-2008	Raadsnotulen
22-09-2008	Voorstel inzake parkeren Stappegoor: aankoop bioscoopgarage en hoogte gebruikerstarieven

Bijlage 2: Interview met Viktor Okkerse (manager van *Euroscop*)

Interview afgenomen te Euroscop in Tilburg, op 25-02-2014.

Hoe zou u de visie van Euroscop omschrijven?

Wij willen een laagdrempelig avondje vermaak aanbieden. Toen wij in Tilburg zijn geopend, hadden we als slogan: "de meest democratische prijzen van Nederland". Het idee was dat bioscoopbezoek over het algemeen als vrij duur wordt ervaren; misschien niet direct aan de ticketkant, maar wel bij de 'foods and beverages' (de concessies waar je eten en drinken kunt kopen). Daar hebben we ook een duidelijke prijsstrategie toegepast. Ik denk dat dat vanaf het begin al onze insteek is geweest en ondanks allerlei externe omstandigheden waardoor je genoodzaakt bent om prijzen te verhogen, proberen we wel altijd op het scherpst van de snede te concurreren. Dus de prijs is wel degelijk een concurrentiemiddel voor ons.

En qua filmaanbod?

Qua filmaanbod ben je in Nederland eigenlijk min of meer gebonden aan afspraken die je kunt maken op grotere schaal. Wij hebben bijvoorbeeld twaalf schermen, daar kun je eigenlijk niet in onderhandeling mee met een distributeur, dat is voor hen niet interessant. Je moet je dus verenigen met een grotere groep. Wij zijn aangesloten bij een groep waar onder andere Wolff Bioscopen ook bij aangesloten is. Samen vertegenwoordigen we een bepaald percentage van het totaal aantal schermen in Nederland. De onderhandelingen gebeuren voornamelijk op basis van huurpercentage, dus wat wij moeten betalen op het moment dat de film uit gaat komen. De strategie wordt vaak daarop bepaald. Er komen natuurlijk heel veel films uit en het landschap is in vijf jaar tijd bovendien erg veranderd; toen wij hier begonnen was alles 35mm, maar nu is alles digitaal. Daarmee is ook een hele andere prijsstructuur van afbetaling gekomen: het VPF-model ('Virtual Print Fee') is in het leven geroepen. Dat heeft allerlei consequenties. Enerzijds is het goedkoper om een film in te zetten, maar de distributeur heeft nog steeds kosten die hij moet maken, waardoor er dus ook af en toe beslist kan worden om maar een aantal kopieën uit te brengen. Voor de bioscoop wordt er dan vaak gekeken in hoeverre het voor een bepaalde regio zin heeft om een bepaalde film in te zetten. Die afspraken worden ook meegenomen; als grote groep ga je kijken wat er precies waar vertoond wordt. Je hebt daar niet altijd de keuze in. Het meest recente voorbeeld is *Lone Survivor*, een film die vorige week in Nederland in première is gegaan.

Daarvan hebben een aantal groepen gezegd: "die film willen wij niet hebben". Wij gaan hem dus ook niet vertonen in onze bioscoop. En wat is de gedachte daarachter? Het is al wel eens eerder gebeurd in het verleden. De distributeur moet daar heel open over zijn; die film komt uit, maar hij is in de Verenigde Staten al langer uit en binnen acht weken komt de film ook op dvd. Dat betekent dus als exploitant dat je maximaal acht weken de tijd hebt om de film te vertonen en om daar rendement uit te halen. Eigenlijk meer vanuit een principestandpunt wordt er gezegd: "dat is te weinig; het zit te dicht op elkaar en geeft ons een te kleine 'window of opportunity', dus dat doen we niet". Als groep trek je dan de stekker uit zo'n deal, de film komt bij ons niet in de zalen. Vervolgens zijn er andere groepen die dat ook gedaan hebben, met als gevolg dat de film die eigenlijk een grote titel had moeten zijn, of een middelgrote titel, een hele kleine titel is geworden. Het trekt dus twee kanten op. De distributeur kan zeggen: "we hebben maar zoveel kopieën en ik wil me alleen op de Randstad concentreren omdat ik weet dat daar het publiek zit en ik daar de kosten er het best uit kan halen (in Kerkrade is het bijvoorbeeld nog maar afwachten)". En van onze kant, de exploitanten, zijn er natuurlijk ook allerlei voorwaarden. Zo wordt het eigenlijk onderhandeld. Op basis van die onderhandelingen, die besprekingen en langlopende afspraken wordt bepaald welke films er worden vertoond. Het kan dus heel afwisselend zijn. Multiplex hoeft niet alleen maar commerciële titels te zijn.

Dat kom je wel veel tegen in de literatuur inderdaad; in multiplexen zouden voornamelijk de *blockbusters* en de Hollywood-films te zien zijn.

Ja, natuurlijk, die draaien ook. Dat maakt Tilburg op zich een interessante case. Ik neem aan dat je een beetje op de hoogte bent van Cinecitta, dat elke keer maar weer vertraagd is. Het komt erop neer dat het nu inmiddels al drie jaar niet geopend is, terwijl het vorig jaar al geopend had moeten zijn. Die waren heel erg op de arthouse en de cross-over- titels: de filmhuis- en filmtheatertitels. Daar is een soort vacuüm ontstaan. Zij bieden nog wel wat aan op een zusterlocatie die heel klein is en niet zoveel mogelijkheden heeft. Dat heeft ons wel de ruimte gegeven om, ondanks dat Cinecitta al ruim 25 jaar in Tilburg is en van oudsher afspraken heeft met die distributeurs, dat ze zeggen: "ik wil mijn titel toch in Tilburg". Dus dan wordt zo'n titel toch bij ons ingezet. Dat hebben we ook graag, wat minder commerciële titels.

Hoe onderscheidt Euroscop zich volgens u van andere bioscopen in Tilburg?

Ik denk dat daar meerdere niveaus in zijn. Als ik puur kijk naar het technische verhaal, onderscheiden wij ons door de locatie buiten het centrum. We hebben het gebouw ook

zelf gebouwd; het complete gebouw is door de moedermaatschappij van ons neergezet. Dat heeft ons heel veel vrijheid gegeven om de zalen van ons op een andere manier in te richten. Het gevolg daarvan is dat de kijkbeleving en het zitcomfort bij ons hoger is dan de gemiddelde binnenstadbioscoop.

Vooral vanwege dat er meer ruimte is?

Je hebt inderdaad meer ruimte. Vierkante meters in de binnenstad zijn gewoon heel erg duur. Buiten het centrum is dat anders, dus je kunt het je veroorloven om meer vierkante meters per zaal te besteden. Daar hebben we een hele bewuste keuze in gemaakt. Wat je dus ziet is dat de inrichting van onze zalen dusdanig is dat als je bij ons op de eerste drie rijen moet plaatsnemen om een film te bekijken, dat een prima kijkbeleving heeft. In de binnenstad is een zaal vaak al vol op het moment dat je op de eerste vijf rijen moet zitten, omdat niemand daar wil zitten omdat je dan je nek moet draaien. Dat is dus een technisch aspect waarvan ik denk dat wij ons heel erg onderscheiden: het zitcomfort en de kijkbeleving, die echt hoger zijn dan in de binnenstad. Daarnaast hebben wij een andere insteek wat betreft prijs. Dat is een onderscheidend element voor veel mensen. Wij hebben een parkeergarage direct onder de bioscoop. Voorheen was dat onderdeel van ons, inmiddels hebben we het verkocht aan de gemeente, maar wel bedongen dat we op een hele lage prijs voor parkeren zitten. Een gezin kan dus naar de bioscoop voor een bedrag dat aanzienlijk lager is dan in de binnenstad. En tot slot denk ik dat het meest onderscheidende element eigenlijk de inrichting van het geheel is. Kijk, je hebt McDonalds en je hebt restaurants. Als je naar een restaurant gaat, betaal je niet alleen voor het eten, maar ook voor de opmaak op de borden, de omgeving, de mensen et cetera; je gaat een avond uitgebreid tafelen. Als je naar McDonalds gaat, wil je gewoon goed eten; je gaat naar binnen, eet je eten op en gaat weer weg. Wij hebben een beetje die 'fastfood-insteek' van de bioscoop. De hele bioscoop is ingericht om alle handelingen die plaats moeten vinden voordat iemand in de zaal zit om een film te bekijken, zo snel mogelijk te laten verlopen. Of dat nou bij de kaartverkoop is of bij de bar, het moet allemaal zo snel mogelijk gaan. Als ze uit de film komen moeten mensen ook – niet dat ze snel weg moeten – zo snel mogelijk weer doorlopen, aangezien de volgende lading alweer staat te wachten. Dat is dus wel een verschil. Dat leidt er ook toe dat wij de prijzen anders kunnen hanteren. Als je naar de binnenstad gaat, wat ik zelf overigens heel graag doe, dan ga ik wat eten in de stad en daarna naar de film. Die locatie van hen is in dat geval dus een voordeel, maar je betaalt er ook voor.

Denkt u dat door de locatie ook een ander publiek op deze bioscoop afkomt?

Bijvoorbeeld meer gezinnen en meer automobilisten, vanwege de parkeerplaatsen waar veel aandacht aan is besteed?

Ik weet niet hoe de publieksamenstelling bij Pathé is. Ik weet wel exact hoeveel bezoekers zij doen, en overigens ook van de vestigingen in Breda en Eindhoven. Qua publiek kan ik alleen zeggen wat bij ons is. Wat bij ons eruit springt is inderdaad wat je zelf ook al aangeeft: gezinnen met kinderen (kinderen vanaf ongeveer vijf jaar). Dat is eigenlijk de grootste groep dat ons het beste weet te vinden. Ik denk dat daar meerdere factoren voor zijn. Onder andere de ontsluiting van het gebied; het is heel gemakkelijk om hiernaartoe te rijden, je rijdt onder de bioscoop, stapt uit en je bent in de bioscoop. Verder is de plek waar de mensen vandaan komen, de herkomst van onze bezoekers, iets breder dan van de binnenstadbioscopen. Je ziet dus dat bij ons mensen van ver uit de regio echt een stukje willen rijden om naar de bioscoop te gaan. Anders zou je die aantallen, die explosieve groei van het bioscoopbezoek, niet kunnen verklaren. Alleen van de gemeente Tilburg en de direct aangrenzende gemeenten haal je die cijfers niet. Er moet meer een regionale of semiregionale aantrekkingskracht zijn.

Dat is inderdaad wat ook in de literatuur over multiplexbioscopen te vinden is, dat mensen echt uit de wijde regio bereid zijn om naar zo'n bioscoop te reizen.

Ja. Wat wij heel vaak horen is de vergelijking met Antwerpen. Dat is op zich niet zo gek, want onze eigenaar heeft *Metropolis* toentertijd gebouwd in Antwerpen. Hij was toen niet voor zichzelf werkzaam maar voor de Kinopolisgroep. Dezelfde bouwfilosofie heeft hij toen heel duidelijk ook hier geïmplementeerd. Heel veel mensen vroeger uit deze regio – vroeger is dan tien à vijftien jaar geleden – gingen naar Antwerpen naar de bioscoop. Dat was een hele happening, want het is natuurlijk een gigantische bioscoop: 23 of 24 zalen als ik me niet vergis. Die bereidheid om een stuk te rijden voor een bepaalde bioscoopbeleving is er nog steeds. Nu wil ik onszelf absoluut niet vergelijken met *Metropolis*, omdat dat echt wel een paar slagen groter is, maar van veel bezoekers van ons hoor ik dat argument wel: "vroeger reden we naar Antwerpen en nu gaan we naar jullie". Net iets minder ver, maar nog steeds zitten mensen uit Den Bosch een half uur in de auto om hier te komen.

Euroscop heeft ook een paar vestigingen in België, toch?

Ja, dit is de enige in Nederland, de rest zit allemaal in België.

En zijn die allemaal van vergelijkbare grootte?

Nee, allemaal heel verschillend.

Wat ik ook in de literatuur tegenkwam is dat multiplexen in Engeland en Amerika vaak gepaard gaan met andere faciliteiten, zoals winkels en eetgelegenheden, zodat ze echt een hele dag aan willen bieden aan hun bezoekers. Hoe belangrijk is dat hier?

Dat is wel altijd onderdeel van de strategie geweest. Zoals ik eerder al aangeef heeft onze moedermaatschappij dit gebouw neergezet, dus het volledige gebouw inclusief de parkeergarage. In aanloop van de bouw zijn er al afspraken met externe partijen gemaakt om delen van het gebouw te verkopen. Dat is ook direct gebeurd voor de oplevering. Een ander deel van het gebouw heeft al direct horecabestemming gekregen. Dit eetcafé waar wij nu bijvoorbeeld zitten, was voor de oplevering al verhuurd. Er was dus al een hurende partij gevonden die hier een horecazaak zou gaan exploiteren. Dat is altijd een intrinsiek deel geweest van de bouwplannen, van het hele idee om hier een multiplex te gaan bouwen. Echter, in 2008 zijn wij geopend, economisch gezien niet in de meest voortvarende tijd – daar hebben wij overigens absoluut geen last van – en dat is voor de horeca en investeerders zeker niet goed. Je zag dat ook andere locaties in België, dat er wat problemen waren om exploitanten te vinden voor leegstaande concessies. Of je zag dat bestaande zaken het hoofd niet boven water konden houden en dus over de kop gingen, met als gevolg leegstand. Het is heel moeilijk, want je geeft het eigenlijk uit handen. Je bent daarbij zo ontzettend afhankelijk van externe partijen en of zij de potentie van die zaak ook zien. Onze 'corebusiness' is de bioscoop hier draaien.

Hoe sluit dat aan bij wat u eerder zei over de 'fastfood-formule'? Enerzijds zo snel mogelijk grote groepen mensen in zalen krijgen en daarna weer naar buiten en anderzijds toch ook een hele avond uit, of zelfs dag uit, creëren door horeca erbij op te nemen? Het lijkt een beetje in tegenstrijd met elkaar.

Het zijn twee verschillende dingen. Kijk: je hebt de bioscoop zelf, daar willen we heel graag mensen naar binnen hebben en dat moet ook zo soepel mogelijk weer naar buiten lopen. Dat moet zo snel mogelijk, maar we willen ze niet weg hebben.

Nee, bijvoorbeeld een doorloop hier naar het café?

Bijvoorbeeld, of vooraf. Wat wij heel graag willen is dat mensen het idee hebben dat een avondje uit bij ons betaalbaar is. Dus ze kunnen heel gemakkelijk hiernaartoe gaan, of dat nu logistiek is of financieel. We willen ze wel een totaalbeleving geven. Dus nogmaals, wij doen dat niet zelf, we zijn ook afhankelijk van andere partijen. We willen dat mensen bijvoorbeeld ook kunnen gaan eten en dat moeten we ook wel creëren, want we zitten hier in een buitengebied. Je hebt het zelf gezien; er is wel wat leven, maar dat zijn voornamelijk de scholen. In het weekend en 's avonds is het hier gewoon vrij dood. Je probeert dus eigenlijk in het complex wat je hebt staan een zo totaal mogelijk pakket aan te bieden aan je bezoekers. Wat je dan krijgt is dat de bioscoop inderdaad een avondje uit is. De film duurt twee uur, je plakt daar een diner aan vast en je bent een avond weg. Ik denk dus niet dat het echt in tegenstrijd is met elkaar.

Wat weet u over het openingsproces in 2008? Is dat bijvoorbeeld een lang proces geweest en wat waren daarbij de belangrijkste discussiepunten?

Toen onze eigenaar in de jaren negentig nog werkzaam was voor de Kinopolisgroep – later is hij voor zichzelf begonnen – toen zijn er al gesprekken gevoerd met gemeente Tilburg over de te ontwikkelen megabioscoop, of multiplex, in het buitengebied en specifiek dit gebied. Je weet hoe dat met gemeentes kan werken; wisseling van gemeenteraad, andere focuspunten, aandachtsverslapping, het financieringsgedeelte niet rond kunnen krijgen, bestemmingsplannen et cetera. Dat soort zaken zijn dingen waar jaren overheen gaan. Het aanbestedingstraject is dus heel lang geweest. Wij zijn momenteel met twee andere vestigingen in Nederland bezig. Sterker nog: daar zijn we al sinds begin 2010 mee bezig en we verwachten niet voor 2018 ook maar ergens de eerste steen neer te kunnen leggen. Het is dus een continu proces en dat duurt heel lang. Dat moet openbaar worden aanbesteed en er zijn allerlei procedures voor. Als alles echter eenmaal is geregeld, gaat het snel. Wij hebben de eerste paal in februari de grond in geslagen en in juni zijn we opengegaan; in een half jaar tijd is het dus gebouwd.

Ja, dat is dan behoorlijk snel.

Ja, het aanbestedingstraject loopt dus heel lang en heeft heel veel struikelblokken en vertragende elementen, maar als eenmaal alles getekend en alles akkoord is en je kunt gaan bouwen; dan is het eigenlijk zo gepiept. Dat is natuurlijk ook het voordeel van het type bouw dat je neerzet, het laat zich heel snel bouwen. Maar het gaat allemaal niet vanzelf.

Is dat bij multiplexbioscopen meer dan bij reguliere bioscopen, dat het traject zo lang duurt?

Ik zou dat niet zo tegenover elkaar durven te stellen. Ik kan me wel voorstellen dat, zeker met buitengebieden, het traject iets langer kan duren omdat je met bestemmingsplannen zit die afwijken. De binnenstad is al voorzien van infrastructuur; er zit vaak al horeca en dan is het kijken hoe je het gaat passen binnen de huidige bouw en of het in een bepaalde stijl moet worden gebouwd. Maar wanneer je gaat bouwen in een buitengebied dat eigenlijk geen woonbestemming heeft, dan moet het bestemmingsplan aangepast worden, er moeten verkeersonderzoeken worden gedaan et cetera. Daar wordt alles eigenlijk 'from scratch' gedaan. Ik kan me voorstellen dat dat wat langer op zich laat wachten. Aan de andere kant is het de gemeente vaak alles aangelegen om een bepaald onontgonnen grondgebied te kunnen verkopen en dat een 'jumpstart' te kunnen geven. Naast de scholen moesten er ook woonhuizen en winkels in het gebied komen. Een partij die een multiplex, of een groot gebouw, gaat bouwen, kan daarmee wel een soort 'jumpstart' betekenen voor het gebied. Het gebied staat dan op de kaart en dat kan natuurlijk ook weer zorgen voor nieuwe interesses en partijen.

Is dit gebied al helemaal af of is het nog in ontwikkeling?

Nee, verre van. Het is volop in ontwikkeling. Er zijn allerlei plannen en juridische procedures, ook vanuit ons, die lopen op dit moment, tegen de gemeente.

Ja, ik las wel iets over een megasupermarkt die hier zou komen?

Ja, dat was één van de plannen, dat klopt.

Ik las dat er discussies waren over de parkeerplaatsen.

Ja, wij zijn een procedure opgestart tegen de gemeente. De gemeente heeft dit hele gebied dus ontwikkeld. Er zouden hier allerlei woonhuizen gebouwd worden en die woonhuizen worden niet gebouwd voordat 70% op papier al verkocht is. Maar de gemeente heeft zich nogal gecommitteerd op dit gebied en heeft daar ook externe partijen die een return op hun investering willen zien. Er wordt dus gezocht naar mogelijkheden, partijen die zich hier willen vestigen. De oude plannen die hier waren zijn blijkbaar niet haalbaar, dus ze zijn continu binnen het bestemmingsplan aan het zoeken naar een andere invulling. Eén van de proefballonnetjes die werd opgelaten was

inderdaad een megasupermarkt. Alleen ons probleem daarmee is: dat creëert heel veel extra verkeer en dat moet goed onderzocht worden. Is de parkeercapaciteit wel voorzien op een dergelijke bouw? Daarnaast zijn er vanuit de binnenstad van Tilburg en de binnenstad van Goirle ook ondernemers die daar tegenin gaan, omdat zo'n megasupermarkt een aanzuigende werking heeft, waardoor mensen van elders hier hun boodschappen gaan doen. Er zijn dus allerlei redenen waarom heel veel mensen vinden dat hier geen supermarkt zou moeten komen. Wij vinden dat overigens niet; wij vinden het prima als hier een supermarkt komt, maar dan moeten er ook extra parkeervoorzieningen komen. Dat is in de afgelopen jaren namelijk al een probleem gebleken; met de huidige bezetting is het totaal van 1100 parkeerplaatsen (parkeergarage + parkeerplekken op het plein) al nauwelijks voldoende.

Dus dat is zelfs te weinig?

Ja, soms is het helemaal vol. Je hebt verschillende activiteiten die soms samenvallen: drukke periodes voor ons, een of andere sportwedstrijd in de hal, ijshockey, winterperiodes waarin iedereen met de auto komt et cetera. Het gebied stroomt dan helemaal vol. Als je daar dan ook nog een partij bij hebt die continu open is – en mensen doen boodschappen natuurlijk heel vaak met de auto en dat gaat de hele dag door – dat vreet gewoon een heel groot deel van je parkeercapaciteit weg. Dus wij vinden dat prima, maar er moet extra parkeerplek komen en dat betekent bijkomende kosten. De gemeente was het daar niet mee eens, maar zien nu ook wel in dat ze iets moeten gaan doen. Dus die plannen liggen er al heel lang en het gebied is zeker nog niet af, maar wat verder precies de invulling van het gebied gaat worden, is niet allemaal even zeker.

Rond dezelfde tijd als *Euroscop*, is ook *MustSee* geopend in het centrum, wat nu dus *Pathé Tilburg* is. Dat is een bioscoop met 7 zalen, dus volgens de genoemde definitie net geen multiplex. Merken jullie daar iets van, qua concurrentie?

Natuurlijk. Je merkt het op andere manieren ook, maar de meest voor de hand liggende is of je daardoor minder bezoekers hebt. Dat is natuurlijk zo, want mensen kunnen kiezen. Maar het is juist goed dat mensen kunnen kiezen. Het is ook een hele andere locatie, daar hebben we het al over gehad. Zij zijn inderdaad krap zeven maanden voordat wij opengingen, opengegaan. Zij hebben ook heel hard geroepen: "er is geen plek voor twee megabioscopen in de stad; een van de twee gaat vallen". Laten we het erop houden dat we alle twee nog steeds bestaan. Cijfermatig doen wij twee keer zoveel bezoekers als de

binnenstad, dus wat dat betreft zijn wij zeer tevreden. We hebben onze targets ruim overschoten en de groei is er nog steeds. Maar natuurlijk merk je de concurrentie wel.

In de website en op de brochure zag ik ook staan dat er hier veel evenementen worden georganiseerd, zoals lezingen en speciale voorstellingen zoals operavoorstellingen. Hoe vaak vinden deze ongeveer plaats en hoe belangrijk zijn ze voor de bioscoop?

Dat is een goede vraag. Ik zou even het onderscheid willen maken tussen twee dingen. Je hebt de lezingen, seminars, workshops, collegefaciliteiten (omdat de hogeschool tegenover ons af en toe wat krap bemeten is); dat gedeelte is meer een 'business-to-business-platform'. Daarnaast heb je de alternatieve content: de opera's, concerten, en binnenkort ook een theaterproductie. Ik denk niet dat dat heel belangrijk is. Laat ik het zo zeggen: het is wel belangrijk, het heeft waarde in zichzelf dat je moet hebben, maar uiteindelijk vertoon je films en daar gaat het om. En daar gaat het 90% van jouw bezoekers ook om. De huidige technologieën staan alleen toe dat je op een hele vrije en technisch eenvoudige manier iets anders kunt doen in je bioscoop en dat is gewoon interessant. Het is interessant omdat je daarmee een nieuw publiek aan kunt boren, die normaal gesproken niet geneigd zijn om naar je bioscoop te gaan, maar bij zoiets wel komen en denken: "goh, de volgende keer kan ik naar de film". Het is ook belangrijk voor jezelf om altijd te blijven zoeken en niet op je lauweren te rusten. Je kunt ook zeggen: "we doen films en 'that's it'". Je moet altijd blijven zoeken naar wat er beter kan. Er kan zomaar iets komen wat een heel groot succes is en waarvan je ziet dat het werkt. Als we opera bijvoorbeeld als voorbeeld nemen; daarmee boor je dus echt een compleet ander publiek aan. Mensen die opera's bezoeken zijn over het algemeen wat ouder, hebben een wat hoger inkomen en een hogere opleiding. Het is vaak ook een heel gecommitteerd publiek; het zijn mensen die bijvoorbeeld naar Italië gaan om een bepaalde uitvoering te zien. Die mensen zijn dus heel erg op de hoogte en zijn echte liefhebbers. Om die dan te kunnen aanspreken moet je gewoon een hoogwaardig product hebben. Dus op het moment dat je een live-voorstelling aanbiedt, dan zie je dat daar echt de liefhebber op afkomt. De mensen die het gewoon leuk vinden om een opera te zien, komen ook voor een opera die een paar jaar geleden is opgenomen, een bepaalde uitvoering die bijzonder is qua regie, inscenering of wat dan ook. Wij zien daar een bepaald type publiek dat voor ons heel belangrijk is en zeker voor de toekomst. Dat is voor alle bioscopen een heel belangrijk publiek en dat is de leeftijdsgroep boven de 45/50 jaar. Dat wordt een telkens belangrijkere groep, omdat dat een groep is die veel vrije tijd heeft, vaak kleinkinderen heeft, maar ook nog wel actief in het leven staat.

En de lezingen die worden gegeven?

Lezingen zijn bijna altijd puur op maatpakket. Dus dan gaat het om een bedrijf, hogeschool of studieorganisatie die een lezing wil organiseren. Dat is een compleet ander traject, het 'business-to-business-verhaal'. Ook dat moet je zien als bijgedachte. We hebben dan misschien 90% film, 5% alternatieve content en de andere 5% 'business-to-business'. Van dit laatste is de insteek niet dat we echt een andere doelgroep willen bereiken. Het is voornamelijk geboren uit het feit dat je gewoon twaalf zalen hebt, geopend bent en de faciliteiten hebt. Waarom zou je die faciliteiten niet gebruiken als je ze hebt? Dan ga je zoeken naar invulling die zin heeft of zinvol is, buiten de voorstellingstijden om, dus voornamelijk doordeweeks in de ochtend- en middaguren. Dan zijn dat soort dingen echt ideaal.

Een ander punt dat ik ook in de literatuur tegenkwam is dat multiplexen vaak een soort programmeringtactiek hanteren, waarbij ze de populairste films als eerste starten en bijvoorbeeld een kwartier later andere films, zodat mensen een tweede keuze hebben wanneer de populaire film vol zit. Is dat hier ook het geval?

In mindere mate. Net als in de andere vestigingen werken wij met blokken. Eigenlijk hoeft je niet op de website te kijken hoe laat een film begint. Mensen weten dat wij 's middags twee voorstellingen hebben en 's avonds twee voorstellingen. Althans, dat is het idee. 's Middags beginnen de voorstellingen rond 13.30/14.00 uur en rond 16.00/16.30 uur en 's avonds om 19.00/19.30 uur en om 22.00 uur. Dat is het enige dat ze hoeven te weten; als ze rond die tijd bij ons komen, zijn er altijd films die beginnen. Daar houden we ons zoveel mogelijk aan. Natuurlijk zijn er allerlei praktische zaken waardoor het af en toe niet kan (bijvoorbeeld doordat een film heel lang duurt), maar in de regel is dat onze insteek. Bij ons zul je dus niet zien dat de films allemaal een kwartier na elkaar beginnen; films beginnen om bijvoorbeeld om 19.00 uur en 19.30 uur.

Stel, het blijkt dat een film het in één week heel goed doet; wordt de programmering dan in de week erna aangepast? De tijden bijvoorbeeld.

Ja, dat is een goede vraag. Dat is ook voor ons intern een continue discussie. Een hele courante discussie op dit moment is: kun je een film beter om 19.00 uur en 22.00 uur vertonen of kun je hem beter om 20.00 uur vertonen? Dus: geef je twee voorstellingen met suboptimale tijden of geef je een voorstelling met (tussen aanhalingstekens)

optimale tijden? De optimale tijd bestaat niet, maar dat is in de beleving; veel schouwburgvoorstellingen beginnen bijvoorbeeld ook om 20.00/20.30 uur. Daar komen we cijfermatig niet uit, er is geen eenduidig antwoord in te vinden. Dat betekent dat het van veel afhankelijk is, veel externe factoren en variabelen, waardoor er dus geen wetenschap van te maken is. Om antwoord te geven op jouw vraag, of er met de tijd gespeeld wordt als we zien dat een film heel populair is: dat doen we wel, maar vanuit praktische overwegingen. Zo weet je van een film; dat is de hoofdfilm van deze week, die trekt elke voorstelling volle zalen. We zullen dan proberen om de inloop van die voorstelling te verschuiven, zodat we een meer gelijkmatig proces hebben van mensen die binnenkomen. Dat is puur vanuit de praktische overweging. Wat we eerst nog dachten: "als we een film om 18.30 uur zetten is dat een doodssteek, want wie gaat er op die tijd naar de film? Om 18.30 uur zitten mensen te eten of moeten ze supervroeg eten om naar die film te gaan". Maar dat bleek niet uit te maken. Als een film populair is en je zet hem om 18.30 uur, dan komen mensen gewoon om 18.30 uur. Daar zijn we dus vanaf gestapt, dat er een soort van gouden tijd is.

En gebeurt het ook weleens dat dezelfde film tegelijkertijd in verschillende zalen draait?

Heel zelden, maar het gebeurt wel eens. Dat is dan nooit 100% gelijk, er zit dan wel een half uur tussen. De enige reden waarom je dat nu veel ziet is bij de 3D-filmtitels, die als 3D uitkomen maar ook als niet-3D-versie. Die worden vaak naast elkaar vertoond. Dus de ene begint dan om 19.30 uur en de andere om 20.00 uur, bij wijze van spreken.

Maken de 3D-films een belangrijk onderdeel uit van het filmaanbod van Euroscop?

Als het aan de distributeurs ligt wel, ja. Die pushen dat heel erg, omdat dat voor hun een interessante verdienste vormt. Zij kunnen gewoon meer vangen voor een 3D-titel dan voor een gewone titel. Het publiek is daar niet zo eenduidig in, dat ze daar ook meer voor willen betalen. Zo merk je heel vaak, zeker bij films die op kinderen gericht zijn, dat de 2D-versie beter aanslaat dan de 3D-variant.

Snapt u negatieve geluiden omtrent de multiplexontwikkeling? Bijvoorbeeld wanneer mensen zeggen dat het zo massaal geworden is en dat de architectuur van de bioscopen veranderd is.

Ja, dat snap ik wel.

Ook is sommige kritiek gericht op het filmaanbod, dat zou verschromen door de komst van multiplexbioscopen. Het verschilt natuurlijk wel per bioscoop en per gebied, maar snapt u de geluiden?

Ja, ik snap dat mensen daar gedachten bij hebben, die heb ik persoonlijk zelf ook. Maar met het laatstgenoemde ben ik het niet eens. Misschien is dat in Engeland of de Verenigde Staten wel het geval. Afgelopen twee jaar hebben wij een bioscoop geopend in Frans-Guyana en we zijn er nu een aan het afronden op Guadeloupe. Dat zijn dus allemaal ex-Franse overzeese territoria en een van onze eigenaren is een Fransman. Dat is dus heel wat anders: Zuid-Amerika, een compleet andere omgeving. Zelfs daar kiezen we niet voor mega-megacomplexen. De directie heeft het wel eens uitgelegd en die zeggen daarin heel duidelijk dat een groot megacomplex zoals in Antwerpen, met meer dan 20 zalen, vaak echt ver over de top is. Die zaken hebben ook veel problemen om het financieel rond te krijgen en het draaiende te houden omdat de vaste kosten gewoon te hoog zijn. Je wilt dus kortom niet te klein, want je wilt variatie kunnen aanbieden en flexibel zijn in je programmering, maar te groot heeft ook helemaal geen zin. Je probeert daar een beetje tussenin te zitten. De vestiging die wij nu in Nederland naast deze als eerste willen gaan openen zal vrijwel dezelfde zijn als deze; misschien dat de grote zaal iets groter wordt. Voor de rest wordt het eigenlijk een soort blauwdruk van wat we hier hebben. Maar om terug te komen op je vraag, de negatieve geluiden omtrent de multiplexontwikkeling, ik begrijp het wel. Ik heb dat zelf ook wel. *Cinecitta* is een mooi voorbeeld. Ik hoop ook echt dat ze weer terugkomen, want dat is de bioscoop waar ik ook altijd naartoe ging toen ik in Tilburg studeerde. Dat is een bioscoop met drie zaaltjes en dat kleinste zaaltje is bij wijze van spreken je woonkamer. Het is goed dat dat er is en zeker ook belangrijk voor het voortbestaan van de kleinere titels, dat ze de mogelijkheid hebben om in de bioscoop te komen. Maar aan de andere kant kan de exploitant niet altijd aangerekend worden op de filmtitels, omdat daarbij de distributeurs een belangrijke rol spelen. Wanneer een distributeur bijvoorbeeld besluit dat een bepaalde 'hoog wenkbrauwengehalte' film het best in de Randstad vertoond kan worden omdat daar de meest hoogopgeleide mensen zitten, dat heeft de rest van Nederland daar vervolgens niets over te zeggen. Dat ligt dan dus niet aan de exploitant.

Gebeurt dat echt vaak, dat films wel in de Randstad komen en hier niet?

Ja, dat gebeurt echt. Wat dat betreft; we hebben geen gezond bioscooplandschap in Nederland. Dat hebben we niet omdat Pathé een veel te dominante partij is. Op de gehele markt bezitten ze 44 à 45% van alle schermen. Dat is officieel geen zuivere monopolie, maar het komt aardig in de buurt. Wanneer je echter gaat kijken naar de

Randstad: dan bezitten ze bijna 80% van alle schermen. Dat maakt ze heel dominant, want je kunt als distributeur niet zeggen: "ik laat de Randstad links liggen". Het geeft ze dus veel macht. Het gebeurt dus ook wel eens dat zij zeggen: "als jij die film niet door het land draait in de steden waar wij zitten, dan krijg je Amsterdam niet". Nou, als je dat soort arthousefilms niet in Amsterdam kan vertonen; vergeet het dan maar, dan wordt het helemaal niets met die film.

Tot slot nog een vraag met betrekking tot de toekomst van Euroscop. Zijn er bijvoorbeeld uitbreidingsplannen?

Hier in Tilburg zijn er geen concrete plannen. We hebben wel een probeerseltje dat voor ons team in Tilburg op het bordje is gegooid, over het kijken of we toch de exploitatie van horeca buiten de bioscoop kunnen integreren. We hebben hier dus een concessie waar een horecabestemming op kan komen, maar we hebben daar verder geen externe investeerder voor. We gaan nu kijken om misschien toch te proberen om het zelf te doen. Dat zou voor het eerst zijn dat we dat zelf gaan doen. Dat is voor Tilburg dus het maximale wat er nog aan uitbreiding is. Maar in bredere zin breiden we dus wel uit in Nederland, wat ik eerder al aangaf. Ook in België trouwens; we hebben nu voor één van de randgebieden van Brussel een akkoord gekregen voor het bouwen van een multiplex. Dat was ook een openbaar aanbestedingstraject. De milieuvergunning vergt dat er een uitgebreid onderzoek komt en dat onderzoek gaat sowieso iets van 650 dagen duren. Dat duurt dus bijna twee jaar, voordat je er überhaupt een ja of nee op krijgt en daarna kun je pas gaan bouwen. Zo lang duurt dat.

Denkt u dat de multiplexontwikkeling in Nederland nog veel zal groeien? En dat er misschien ook megaplexen zullen komen?

Dat laatste verwacht ik niet. Sowieso heeft Nederland die mentaliteit helemaal niet. In heel Europa zie je bijvoorbeeld die grote 'shoppingmalls' en dat zie je in Nederland ook niet echt. Dus ik weet het niet. Maar los daarvan zie je toch een verarming van de binnensteden: retailers die het moeilijk hebben. Bioscopen blijft dat soort ellende allemaal wel bespaard, maar je kunt je afvragen in hoeverre het interessant blijft voor een bioscoop om in de binnenstad te zitten als de horeca het zwaar heeft en als daar een verschraling in plaatsvindt. Ook qua koopavonden; ik weet niet hoe het in de rest van Nederland is, maar in Tilburg is het één groot drama, het is niet wat het ooit geweest is. Dus misschien vinden bioscopen, zeker als je daar tegenover zet dat het heel duur is om in de binnenstad te zitten, het zelf minder interessant om in de binnensteden te gaan

zitten. En dat zou leiden tot, met alle voordelen die er dus zijn wanneer je in de buitengebieden gaat zitten, dat er meer multiplexen gebouwd gaan worden.

Ja, in de jaren '80 en '90 was dat in Engeland bijvoorbeeld wel heel erg, dat de binnensteden verschaalden en dat er echt een toestroom naar de buitengebieden plaatsvond. Later (rond de eeuwwisseling) werd dat weer minder en kwam er ook een terugstroom naar de binnensteden.

Ja, ik kom zelf uit Portugal en ik heb daar heel erg gezien dat bijvoorbeeld in de binnenstad van Lissabon, daar had je iets van 25 of 30 bioscopen. Die zaten allemaal naast elkaar en hadden dan allemaal twee of drie zalen. Op den duur kwamen dus die grote winkelcentra en elk groot winkelcentrum had minimaal één bioscoop met minimaal twaalf zalen. Daar zag je echt dat bijna al die bioscopen in de binnenstad stuk voor stuk dicht gingen. Maar je ziet nu dus ook dat, dat is al zo'n vijf jaar geleden ingezet, dat de aantrekkingskracht van die winkelcentra minder en minder is geworden. Ik denk dat het de keuze ook afhankelijk is van dat de binnenstad levend en bruisend moet zijn. De nieuwste bioscoop in Dordrecht bijvoorbeeld, die binnenkort geopend gaat worden, zit ook redelijk in het centrum. Daar had de gemeente ook kunnen kiezen voor het buitengebied, bij het voetbalstadion van FC Dordrecht. Daar hebben ze bewust niet voor gekozen, want ze wilden een verrijking van de binnenstad. Dus dat is van veel factoren afhankelijk.